

LJUDSKA PRAVICA

TEDNIK ZA GOSPODARSTVO IN PROSVETO

Leto II.

Izhaja začasno vsak drugi petek zjutraj. — Uredništvo in uprava: Ljubljana, Breg št. 12. — Ček. rač. 16.690
Cena: mesečno Din 2.—, četrletno Din 5.—, letno Din 20.—, za inozemstvo mesečno Din 4.—, letno Din 40.—

Štev. 20.

Ne odlašajmo s sporazumom!

»Ljudska Pravica« je v zadnjem času ponovno izrazila misel, da je sedanji politični položaj za Slovence še posebno važen in da se Slovenci nahajamo naravnost na zgodovinskem preobratu.

To misel, to svoje globoko pričanje moremo objasniti s primeri iz naše, slovenske zgodovine. V preteklem stoletju je vso našo javnost ponovno razdvajalo vprašanje, ali naj Slovenci sodelujemo pri izgradnji človeške kulture v svojem jeziku ali pa naj svoj jezik opustimo in prevzamemo drugega, n. pr. hrvaškega. Mnogi si niso mogli misliti, da bi v jeziku ubogega miliona bilo mogoče opravljati vse neštete naloge, katere nalaga moderno življenje vsakemu jeziku. Danes vsi vidimo, kako je bilo to vprašanje rešeno. Vsak dan prinaša nove dokaze življenjske moči slovenskega jezika. In kdor bi danes hotel obnavljati to vprašanje, bi doživel tak enodušen odpor, kakor ga je doživela gospoda okrog »Jutra«, ko je pred nekaj leti hotela likvidirati slovenščino. Nihče na Slovenskem se danes ne upa napasti slovenščine odprto, čeprav seveda ne manjka skritih, zahrbtnih napadov, ki hočejo slovenščino izriniti z mesta samostojnega posebnega jezika.

Kakšnega dokaza za slovenščino so se v nekdanjih bojih posluževali oni, ki so jo branili? In med njimi so bili največji Slovenci, največji duhovi, kar jih je slovenska mati rodila. V glavnem so govorili tako: Če hočemo prinesiti najširšo izobrazbo tem množicam, ki bivajo na kosu zemlje, katero zaliva italijansko in nemško morje, če hočemo rešiti te množice iz teme poluizobrazbe, kamor jih peha potujčevanje, moramo pisati v slovenščini, moramo pisati v njihovem jeziku.

Ti vodilni Slovenci, od Prešerna do Levstika, so bili globoki demokrati. Vedeli so, da ima vsako kulturno delo samo toliko smisla, samo toliko vrednosti, kolikor to delo koristi skupnosti. Kolikor to delo skupnost dviga v boljše, razumnejše, zavestnejše življenje. Kolikor je to delo predvsem namenjeno množicam, sredi katerih jim je usoda določila življenje.

Brez dvoma pa gre razvoj tako, da demokratizira ne samo kulturo, ampak vse življenje. Kaj razumemo pod demokratiziranjem? Pod demokratiziranjem razumemo ono smer, ki vodi k sodelovanju in odločevanju vedno širših množic, ki polaga usodo skupnosti vedno bolj v roke širokih množic. V politiki torej ono smer, ki zahteva, da o vseh važnih vprašanjih (kako naj bo država urejena, za kaj naj se izdaja skupni denar, kako se ta denar zbira, ali naj država poseže v vojno

itd.), odločajo vsi državljani. Rekli smo, da gre ves razvoj brez dvoma v smeri demokratizacije. To trdimo, kljub temu, da vidimo fašizem v dveh največjih evropskih državah in da vidimo nevarnost fašizma tudi pri nas samih. Toda fašizem je zadnji poizkus s silo, z grobim terorjem, ustaviti vlado širokih množic. A demokracijo moramo izvojevati, v dar je ne bomo dobili!

Demokracija ni enostavna stvar. Demokracija zahteva sodelovanje in žrtev vsakega posameznika. Zato je demokracija mogoča samo takrat, kadar je vsakemu posamezniku omogočeno, da se v vseh vprašanjih orientira, znajde. Slovenci smo torej postavljeni pred vprašanje: Kako naj organiziramo svojo politiko, da bo demokracija mogoča pri nas na Slovenskem, da bodo mogle zavestno v politiki sodelovati najširše množice slovenskega naroda? Na to vprašanje moramo odgovoriti podobno, kakor so odgovorili naši največji možje, postavljeni pred vprašanje: ali slovenski ali kak drug jezik? Moramo odgovoriti enako, kakor bi bili zagotovo oni odgovorili, če bi bili doživeli, možnost, da si slovenski narod tudi za politiko postavlja vprašanje: ali po svojih poteh ali po tujih?

Za nas ni nobenega dvoma, da mora pri nas vsak politik, ki je resničen demokrat, ki je demokrat s sreem in ne samo z ustnicami, vsako

vprašanje, ki ga postavlja današnje življenje, presoјati kot vprašanje koristi ali škode za slovenski narod. Slovenski narod, to je izhodišče. Zato pa je za demokratično politiko potrebna pri nas posebna, slovenska politična organizacija.

S tega stališča posebno nismo mogli razumeti bivše SLS, da se odpoje svoji samostojnosti in da se zlije skupaj z bosenski muslimani in srbski radikali v eno stranko. Odpovedati se samostojnosti prav v trenutku, ko bi bila mogla reči tako, kakor sme reči za hrvaški narod danes HSS: Za mano stoji ves slovenski narod! S tega stališča pa pozdravljamo tudi pojavljajočo se slovensko fronto: Slovenska fronta mora postati ona politična organizacija, katero potrebuje za svoje demokratične zahteve, za svoj demokratični boj slovenski narod.

Slovenska fronta, ki bo skupaj s hrvaškimi in srbski množicami, zbranimi v široko fronto ljudske svobode, izbojevala demokracijo v Jugoslaviji, se pojavlja. Že davno bi morala biti tu! Vprašamo javno in odprto predvsem skupino okoli »Slovenske zemlje« in ono okrog »Bojevnik«, zakaj do sporazuma med tema dvema skupinama še ni prišlo? Mi izražamo vseobče mnenje, da ni nobenega razloga, da se s sporazumom odlašajo. Je danes neki minimalni slovenski program, ob katerem se morejo zediniti vsi Slovenci. Ne odlašajmo s sporazumom!

Slovensko gospodarstvo

po poročilu predsednika zbornice za TOI.

V naši državi je mnogo državnih gospodarskih podjetij, ki le s pomočjo svojih privilegijev konkurirajo privatnim... Ni nobena tajnost, da so ogromni kompleksi državnih gozdov, ki obsegajo 50% vse gozdne površine Jugoslavije, že dolga leta pasivni... Po nekaterih informacijah so dolžna velepodjetja, ki eksploatirajo te gozdove državi na šumskih taksah okrog 80 milijonov dinarjev, kljub temu pa se jim je dalo v lanskem finančnem zakonu na razpolago 10 milijonsko posojilo za obratne svrhe iz javnih sredstev... Po novem načrtu za razdelitev dobav premoga za državne železnice odpade od za 6140 ton znižane premogovne dobave na račun zmanjšanih dobav za slovenske rudnike kar 4600 ton ali 75% redukcije, dočim bi pri enakomernem znižanju smelo pripasti na slovenske rudnike samo 27,6% reducirane količine. Vidimo tu zopet dvojno mero... Dočim so v letu 1929/30 naši rudniki dobavljali državnim železnicam še 45,2% smo po zadnji redukciji padli na 25,3%... Obenem se je dekretiralo znižanje cen premoga in istočasno se je povečal

kontingent za dovoz črnega premoga iz Srbije v območje ljubljanske direkcije. Za šolo v Zagorju se dovažajo premog iz Timoškega okraja!... Razdelitev javnih del: Slovenija je pri tej razdelitvi zopet slabo odrezala. Izgledalo je, kakor da v Dravski banovini ne obstoji potreba javnih del. Žal je ta domneva iz temelja pogrešena, ker kaže statistika socialnega zavarovanja, da je v Dravski banovini okroglo 22.000 delovnih moči izgubilo delo... tudi stvarne potrebe našega prometa zahtevajo, da se tudi za naše področje odredijo potrebni krediti... Ker se naša uvozna in izvozna trgovina ne more razvijati brez zveze s Sušakom, sem pokrenil akcijo za zgradnjo direktne zveze s Sušakom... Odkar je pridobil Sušak javna skladišča nam je nemogoče, da ostanemo še nadalje zaradi slabih zvez v sedanjem ne vzdržnem položaju, ki nas mora končno popolnoma potisniti ob stran in izolirati. Državna cesta od severne meje pri Št. Ilju je preko Maribora proti jugu v takem stanju, da postaja za mednarodni promet takorekoč neuporabna in nam

preti opasnost, da izgubimo avto-busne transporte proti Jadranu in v tranzitu za Italijo... Trgovina in obrt propadata nadalje. V prvih devetih mesecih t. l. je 1054 obrtnih mojstrov odjavilo svoje obrate in 1141 trgovskih podjetij opustilo svoje poslovanje. Ako pregledamo nazaj vsa pretekla tri in pol leta je nazadovalo število obrtništva za 3410 obratov, trgovcev pa za 3662 obrata... meseca julija 1930 je bilo pri OUZD zavarovanih 104.815 oseb in po zadnjem izkazu znaša število zavarovanih delavcev 82.796 oseb. V tem pa še niso upoštewane redukcije na rudnikih niti izpremembe pri drugih zavarovalnih blagajnah... Povprečna dnevna zavarovana meza, ki je dosegla julija 1930 svoj višek z 2.781.000 dinarji, je padla do avgusta letošnjega leta na 1.847.000, torej za 934.000 Din, kar pomeni letno izgubo okroglo 280 milijonov dinarjev. Napram tem poraznim številkam so zneski, s katerimi razpolagajo občina in banovine za omiljenje socialne bede uprav malenkostni. Za prihodnje leto pa se nam odpirajo še težje perspektive, ker moramo računati z novimi redukcijami rudarjev v premogovnikih in s poslabšanjem položaja v našem šumskem gospodarstvu... Pretekli mesec nas je iznenadil ukrep, s katerim so bile javnim nameščencem reducirane draginjske doklade in to baš v dobi, ko se je podražila pšenica, obutev in tekstilno blago in tudi mnoga druga živila. Efekt zadnjih redukcij se ceni po dobljenih informacijah za Dravsko banovino na okroglih 60 milijonov dinarjev letno, kar je občuten udarec, ki ga bodo občutili vse panoge obrtništva in trgovstva. Podjetij manj — davkov več. Dočim je pridobnina znašala v letu 1933. 25,6 milijonov dinarjev, je bilo v letu 1934, ko se je število obratov ponovno skrčilo za okrog 3000 tvrdk, preostalim predpisano 42 milijonov pridobnine... V celoti je bila tudi pri drugih vrstah direktnih davkov v preteklem letu obremenitev večja kakor leta 1933, izvzemši luksuzni davek, ki je nazadoval. Posebno se je povečal uslužbenski davek, ki je porastel kar za celih 12 odstotkov. Visoka številka 195.232 rubežni, kolikor jih je bilo v celoti na področju Dravske finančne direkcije dokazuje, da davkoplačevalci le z napetjem skrajnih sil zadoščajo davčnim obveznostim... Pri 380.000 davčnih računih je bilo 195.232 rubežni... V času najtežje denarne in gospodarske krize je odšlo nad 60 milijonov dinarjev pupilnega denarja iz Slovenije v Beograd. Zato moramo zahtevati revizijo zakona o Drž. hip. banki in tem smislu, da se pupilne vloge vrnejo našim samoupravnim hranilnicam... Nazadovanje zaradi krize se pri nas še vedno ni ustavilo

Iz notranje politike

Iz notranje politike.

V zadnjih štirinajstih dneh se v notranjepolitičnem življenju narodov Jugoslavije ni mnogo izpremenilo. Razvoj teče v treh glavnih pravcih: v poizkusih desnice, ki dela naprej v smislu pohorskih direktiv na združitvi vseh tako zvanih jugoslovenskih pokretov s tujimi, fašističnim parolam sličnimi gesli; v delu vlade, ki skuša najti trajnejše zaslombe v množicah s pomočjo nove stranke JRZ; v borbi združene opozicije za vzpostavitev popolne demokracije, ki naj dovede končno do resnične konsolidacije političnega življenja narodov Jugoslavije. Vlada in desnica zbirata svoje sile v sedanjem petomajskem parlamentu in se opirata na činitelje, ki so to postali na podlagi starih političnih zakonov. Združena opozicija, kateri so bili ti zakoni nekdanj v prvi vrsti namenjeni, išče opore v ljudskih množicah, ki zahtevajo svoboščin.

Vlada,

oziroma JRZ, dela na strankini organizaciji. Zadnjič smo pisali, da so njena pravila narejena v smislu starih zakonov in da je zbrala potrebno število podpisov. Če hoče neka stranka imeti trajnejšo zaslombo v ljudskih množicah, mora nastati na podlagi resničnih življenjskih potreb teh množic in na dosledni demokratični podlagi. V poslednji vasi mora imeti organizacijske edinice (odbore, zaupnike), ki imajo v ljudstvu zaslombo in niso imenovani od zgoraj. Vsaka drugačna pot žalostno konča. Primerov smo videli dovolj. JRZ skuša torej organizirati svoje strankine odbore po državi. V Srbiji se naslanja na organizacije bivše radikalne stranke. Radikalna stranka je postala že nekdanj glavna stranka dela srbskih meščanov, ki zaradi tega v kmečkih, še manj pa v delavskih množicah ni imela zaslombe. Te množice so jo smatrale za gospoško in so se organizirale v bivši zemljoradniški, demokratični ali v delavskih strankah. Radikalna organizacija tudi ni ostala kot celota, kajti od 1929. l. naprej so njeni deli sodelovali pri najrazličnejših režimih in jo cepili. JRZ se je do zdaj posrečilo izvesti organizacijo v večini mest v Srbiji. Po mestih je imela celo po več organizacij, ki si je vsaka lastila izključno oblast v svojem okolišu. Izgleda pa, da je vodstvo JRZ naredilo sporazum še z delom bivših radikalov, ki niso od začetka sodelovali v vladi. To je povzročilo tudi govorce v širši koncentraciji radikalov v vladi. V Bosni in Hercegovini radikali niso bili bogve kako priljubljeni. Po začetnih trenjih so se muslimani z njimi sporazumeli in si porazdelili interesna področja. Izgleda pa da je Združena opozicija tudi med muslimanskimi kmečkimi množicami naredila svoje. Na Hrvaškem je bil položaj še težavnejši. Tu so tudi tako zvani hrvatski klerikalci pod pritiskom enotnega pokreta za povrnitev popolne demokracije stopili na stran Združene opozicije. Druga jim ni preostalo, ker bi se popolnoma onemogočili. JRZ si je pomagala z izdajo novega glasila »Za-

jednica«. Ta tednik, ki je veljal za uradno glasilo JRZ na Hrvaškem, je pa pred kratkim prenehal. Baj je preveč napadal hrvaške klerikalce, ker so stopili ob stran hrvaškemu narodu. Izgleda pa, da JRZ na Hrvaškem misli hoditi drugo pot. Zadnjič smo že omenili obisk dr. L. Markovića. Samo da ta doktor ni prinesel nikakih posebno povoljnih rezultatov.

In Slovenija? O njej pravi »Ozbor«: »Sedaj se ustanavljajo krajevni in okrožni odbori. Organizatorji teh odborov poudarjajo, da je JRZ v pogledu Slovenije osvojila program bivše SLS. Organizacije ustanavljajo bivši pristaši SLS, ki so še ostali v svoji organizaciji in ki verujejo, da je JRZ v Sloveniji predstavnik SLS.« O tem, v koliko je to točno, žal ne moremo razpravljati. Izgleda pa, da so se tudi tukaj sporazumeli z ostanki bivših radikalov, razen v Prekmurju, kjer je gospod Benko, ki je nekdanj to bil, a je od takrat bil že tudi marsikaj drugega, dal napisati v svoji užaljenosti sledečo zanimivo ugotovitev: **Čudno postopanje.** Zgodovina postavljanja gotovih strank je dokaj različna. (Zadnja leta, vsaj od zgoraj, ni mnogo spremembe, to nam bo potrdil ravno g. Benko. Op. p.) Vendar so se do sedaj ustanavljale po naravnih predpripravljenih v soglasju večine naroda. Saj je stranka del naroda, in temu mora odgovarjati tudi število pristašev. Danes se pa stranke ustanavljajo brez pravega temelja, skratka na čuden način. Razni strankini funkcionarji se sami imenujejo in se v govorniških pozah pojavijo pred narodom, kot izvršeno dejstvo. G. Benko celo grozi, da bodo »njegove« množice stopile zaradi neupoštevanja v Združeno opozicijo. Prepričani pa smo, da so to že naredile, samo brez njega in proti njemu.

Pohorci pripravljajo za ta teden vladi zopet enoten odbor vse tako zvane parlamentarne opozicije. Vrše se volitve stalnih odborov Narodne skupščine. Ti odbori imajo važno vlogo pri povrnitvi osnovnih demokratičnih zakonov in novega proračuna. Pohorci hočejo združiti vse nekdanje, demokraciji sovražne sile, ki jih je pa ljudstvo samo že davno spoznalo. Na tako nasprotje je naletela vlada že ob zadnji volitvi skupščinskega predsedstva in bo verjetno pri vsaki bolj demokratični zahtevi ljudstva, ki pride pred to skupščino. Zato smatra Združena opozicija kot osnovni predpogoj za ureditev in demokratizacijo prilik v Jugoslaviji razpust parlamenta in nove svobodne volitve. Glede tega je značilen govor ministra Kreka na sestanku JRZ na Jesenicah: »Nepriumno orodje ima (vlada) za izvajanje svojih nalog, a poslužiti se ga mora. Oktroiranje je nevarna stvar, če bi se pričelo danes, kdo nam jamči, da se ne bo jutri nadaljevalo... **Letos so volitve nemogoče, ker bi bilo odločno...**« (Slovenec, 11. nov. t. l.)

Združena opozicija se je o teh vprašanjih ponovno jasno in odločno izjavila. Dr. Boža Marković je v imenu vodstva na veliki skupščini v Jagodini rekel: Rešitev političnih vprašanj lahko dosežemo samo v trdni skupnosti vseh sil, ki hočejo iti po boljši poti... Neki minister je nedavno rekel, da je svoboda največja dobrina in da vpliva blagodejno samo tedaj, če je v mejah zakonov. To je točno. Vprašanje pa

je, kakšni so ti zakoni. Ali velja to tudi za zakone, po katerih je bil dotični minister brez vsake krivde in po samovolji oblastnikov interniran...« (Politika.) Ravno isto demokratično gledanje, kot ga je izrazil dr. B. Marković, je pokazal tudi hrvatski del združene opozicije, ko je proti novim spletkam Pohorcev v Srbiji svetoval čim pogostejše prirejanje ljudskih zborovanj. Glas množic, ki so danes bolj kot kdajkoli prežete z zahtevo po demokraciji, njihova skupna manifestacija za ljudske svoboščine, je najboljša obramba proti vsem nenarodnim elementom in njihovim spletkam. Na velikem zborovanju v Petrogradu (Vojvodina) je rekel Jovanović: »Združena opozicija se bori za vse politične svoboščine... Združena opozicija veruje, da bo kljub vsemu končno dobila ono, kar hoče: resnično ljudsko vlado za široke ljudske množice...« Jovanović je rekel, da se bodo množice, združene danes v opoziciji, kmalu v slučajih potreb in stisk lahko obračale v Beograd na prave in resnično izbrane ljudske zastopnike. Med

ukrepi vlade

v zadnjih štirinajstih dneh naj omenimo predvsem dva: **Vprašanje razdelitve pomoči pasivnim pokrajinam Jugoslavije in dovolitev Ljotičeve stranke Zbor.** Vlada je razdelila na pasivne pokrajine 20 milijonov dinarjev. Sloveniji prej niso priznavali značaja pasivne pokrajine, dasi so tudi v Sloveniji cele pokrajine, ki so pasivne (to je take, ki same ne morejo proizvajati toliko gospodarskih dobrin, da bi si lahko zasigurali obstanek brez pomoči od drugod). »Slovenec« pravi: »Značaj pasivnih krajev je bil tem našim revnim pokrajinam priznan šele sedaj, ko je v vladi g. dr. Ko-rošec in je bila takoj dosežena tudi znatna podpora, kakor smo večeraj poročali.« Slovenija je prejela od celega zneska 20 milijonov — 500 tisoč dinarjev. Po davčnem ključu bo pa morala prispevati čez tri mi-

lijone dve sto tisoč dinarjev. To se pravi z drugimi besedami: Slovenija bo morala kljub svoji pasivnosti dati za podporo drugim pokrajinam na jugu okoli 2,700.000 Din. Naj omenimo še, da so dobile:

Zetska banovina . . .	5,000.000
Primorska banovina . . .	5,000.000
Vrbaska banovina . . .	2,500.000
Savska banovina . . .	2,500.000
Vardarska banovina . . .	1,250.000
Drinska banovina . . .	1,250.000

in tako dalje.

Slovenska fronta

je doživela prvo nemoteno in javno manifestacijo v majhni štajerski vasi Lisično pri Pilštajnu. Ob priliki rodbinske proslave dr. Vladimira Mačka, ko so v počastitev spomina njegovega očeta, Slovenca, odkrili spominsko ploščo na njegovi rojstni hiši, se je zbrala množica 10.000 glav. Slovenske množice so proslavo, ki sama na sebi in v drugačnih okoliščinah ne bi mogla imeti na življenje slovenskega naroda nobenega vpliva, razumeli kot okvir za manifestacijo svojega trdnega in globokega prepričanja, da je rešitev slovenskega naroda le v **skupni slovenski fronti** vseh slovenskih demokratičnih skupin. Množice so prišle iz vseh krajev Slovenije, celo iz Slovenske in Bele krajine, s svojimi zastavami. Ali te zastave, kot izraz razpoloženja slovenskih množic, dalje dejstvo, da so proslavo organizirali domači kmetje in delavci skupno, in napisi: Živela kmetjska sloga, Slovenska fronta, Le vkup, le vkup uboga gmajna, ali vse to ne dokazuje, da je skrajni čas, da se tudi različna vodstva slovenskih skupin odločijo: Volja slovenskih množic in težke prilike jim nujno narekujejo skupnost. Ta je: **Slovenska fronta pod skupnim slovenskim vodstvom** in kot so se te množice zadnjič v Lisičnem same izrazile, **združeno s hrvaškimi kmečkimi in delavskimi množicami**, ki vodijo danes enako borbo kot slovenske.

Žena in politika

Danes najširše ljudske množice zahtevajo soodločanje v politiki, ker se zavedajo, da politika odloča o njih usodi. Za čim uspešnejšo borbo v političnem življenju zahtevajo demokratične svoboščine: svobodo tiska, govora in zborovanja in tajno volilno pravico.

Zelo malokrat pa čujemo ob tej ljudski zahtevi po volilni pravici pristavek: za oba spola. Najbolj dosledni borci za ljudsko svobodo delavci in kmetje prenmogokrat pozabijo zahtevati tiste svoboščine, ki jih hočejo zase tudi za svoje žene.

Kako to? Ali morda delavska in kmečka žena sedi prekrižanih rok in morda ne zasluži volilne pravice? Nasprotno! Vidimo, da na ženi slovi še več trpljenja in dela kot na moškem. V naših tovarnah dela 40% žensk. Navadno so v vseh industrijah, kjer delajo žene mezde nižje kot v tovarnah kjer delajo moški, izrabljanje še večje. Prav tako kmetica opravlja ista dela kot kmet, prenmogokrat vodi sama gospodarstvo, ker ji je mož padel v vojni, umrl ali pa odšel v Ameriko. Poleg kmečkega dela jo čaka gospodinjstvo doma, težka borba za otroke, ki pada na njena ramena. Uradnice, trgovske pomočnice si v rastoči brezposelnosti vedno težje bore za kruh. Delavske gospodinjje, žene uslužben-

cev in nižjih uradnikov se prav tako bore za obstanek svoje družine kot njih možje. Ali niso plače vsak dan nižje, cene življenjskim potrebščinam enake in višje, bodočnost otrok vedno bolj negotova, tako, da starši vzdržujejo že zdavnaj odrasle hčere in sinove?

Delavci, kmetje, propadajoči trgovci in obrtniki, uslužbenci, ali ne vidite, da so vaše žene v neprestani borbi za gol obstanek že zdavnaj pripravljene, da nevdržnemu stanju tudi same odpomorejo? Ali razne borbe v tovarnah ne kažejo, da so večkrat žene tiste, ki znajo najbolj vztrajati v borbi? Ali ne vidite, kakšno mogočno oporo bi pomenil vstop izkoriščenih žen v javno življenje ljudstvu v borbi za boljše življenje?

Zahtevajte volilno pravico tudi za žene, ki se bodo neustrašeno borile za izboljšanje našega položaja, za pravično delavsko-kmečko stvar!

Uredništvo poziva čitatelje, da se oglasijo k vprašanju.

11. XI. 1918. je bil sklenjen mir. Nočemo več vojne!

10. XI. je poteklo 15 let odkar je bila podpisana Rapalska pogodba.

Iz zunanje politike

Italijanska armada prodira dalje in zavzema nova mesta. Med vojaki je silno visoko število bolnikov, ki jih bodo morali prenesti z letali. Vendar se pričakuje velika abesinska ofenziva, ki bo prišla z juga.

S sankcijami zaenkrat še ni nič. Napovedujejo jih za 18. november. Medtem pa se vlade pogajajo med seboj za čim večji kos plena. Ljudstvo pa v vseh deželah zahteva, da vlade prično z izvajanjem sankcij.

Anglija, ki najbolj kriči po sankcijah, se resno pripravlja na vojno v Sredozemskem morju in tudi drugod. Pomagala je kralju Juriju na prestol v Grčijo, ker hoče z njim skleniti posebno dvostransko pogodbo, s katero bi Grčija odstopila Angležem vsa sredozemska pristanišča in najvažnejša pristanišča na otokih. V Parizu trdijo, da je bila zopetna vzpostavitev kraljestva na Grškem ena najboljših šahovskih potez Anglije proti Italiji. Tudi drugje se Anglija pripravlja na vojno, v Adenu, na skrajnem koncu Arabije je usidranih 17 angleških vojnih edinic, med njimi 3 velike oklopnice in letala. Tudi na Malti se koncentrirajo angleške sile.

Medtem ko je vsa pozornost uprta na Abesinijo, je skoro ves svet zatisnil oči pred dejstvom, da angleški avijoni z bombami napadajo neko neodvisno državo na severozapadu Indije, kjer mora 15.000 indijskih in angleških vojakov civilizirati neodvisno ljudstvo.

Angleški vojaški strokovnjaki trdijo, da je ta napad največja koncentracija angleških vojnih sil po vojni. Tik ob meji Sovjetske Zveze!

Še nekdo pridno izrablja položaj. Na daljnem vzhodu Japonska ustanavlja posebno republiko Severno Kitajsko po vzorcu Mandžurije. **Nov dokaz, da je mir nedeljiv.** Vojna v Abesiniji je dala vzgled drugim poželjenjem. Obenem Japonska izziva Sovjetsko Zvezo. Pri železniški postaji Poltavski je gruča oboroženih Japoncev napadla sovjetske obmejne straže, ki so napad premagale. Pri napadalcih so našli orožje, literaturo proti Sovjetski Zvezi in orodje s katerim so hoteli poškodovati progo.

Po vseh državah se bije boj med pristaši napredka in pristaši reakcije.

Koncem oktobra se je vršil v Parizu kongres francoskih radikalov, stranke malomeščanov. Že pred kongresom so ugledni funkcionarji stranke, med njimi celo en predsednik in veliko število članstva prestopili k ljudski fronti. Udeležili so se velikega obhoda, ki ga je ljudska fronta na dan obletnice francoske revolucije priredila po Parizu. Sedaj je tudi kongres sam izglasoval resolucijo, ki zahteva razpust fašističnih organizacij in oficijelno potrjuje prestop članov radikalne stranke v ljudsko fronto svobode. V svojem pogovoru z novinarji je podpredsednik radikalne stranke Kayser izjavil, da se bo sedaj ljudski fronti svobode kmalu postavilo vprašanje: kakšne so naloge vlade, ki jo bo postavila ljudska fronta? Vlada ljudske fronte bo morala prevzeti stroge mere proti fašizmu, dala bo vse prostosti delavskim in drugim ljudskim organizacijam, razpustila bo fašistične zveze in podvzela ukrepe proti finančnim magnatom.

Angleška vlada je spretno izkoristila položaj in razpisala volitve, ki bi se morale vršiti šele v januarju že za 14. novembra. Na videz izgleda, da so prav konservativci največji poborniki miru, ker zahtevajo sankcije, katerih oni, kakor je že danes vidno, ne bodo nikdar izvršili. Angleško ljudstvo je vse za mir. Zato konservativna stranka upa, da bo volilce speljala na led, si zagotovila močan položaj v vladi, da bo potem tem lažje sklenila kravjo kupčijo z Italijo. Listi na neprestano poročajo, da volilci niti na shodih ne nasedajo obljubam politikom, ki so miroljubni samo za — volitve.

Tudi na Čehoslovaškem se reakcionarne sile vedno bolj zbirajo. Nedavno je Slovák Hođža postal ministrski predsednik. Listi prorokujejo, da bo novi ministrski predsednik usmeril smer zunanje politike od Sovjetske Zveze proč in, da je naklonjen češko-nemškemu sporazumu. Nadalje trdijo, da pripravlja pot v vlado slovaški napol fašistični ljudski stranki in stranki sudetskih Nemcev, ki je orodje nemške politike na Čehoslovaškem. Zadnje dni je poročal Beneš v parlamentu o zunanji politiki, ki jo vodi. Dejal je, da Anglija ne bo izvajala blokade in vojaških sankcij, pač pa, da sta An-

glija in Francija skupno pripravljene izvajati gospodarske in finančne sankcije, da je Francija obljubila Angliji vojaško pomoč, če bo ta radi izvajanja sankcij napadena. Nadalje je zatrdil, da pakt med SSSR in Čehoslovaško ni naperjen proti nobeni tretji državi, ampak pomeni samo ojačitev mirovnega poslanstva Čehoslovaške. Benešovo politiko prijateljevstva s SSSR so ostro kritizirali poslanci slovaške ljudske stranke, fašistično usmerjena Kramarjeva skupina, zastopnik ogrske manjšine in zastopniki sudetske nemške stranke. Za Benešovo politiko prijateljstva s SSSR pa so glasovali tudi ko-

munisti. Zgodilo se je prvič, da so komunisti glasovali za predlog vlade.

7. novembra je bil v SSSR državni praznik. Prager Presse (7. nov.) sporoča uradno: Predsednik republike je poslal sledeči telegram v ruskem jeziku predsedniku centralnega izvršilnega komiteja Mihajlu Ivanoviču Kalininu: Sprejmite ob vašem državnem prazniku moje najodkritosrčnejše želje k uspešnemu razvoju Sovjetske Zveze in njenih narodov.

Na Poljskem se pojavljajo ostri glasovi proti poljskonemškemu sodelovanju.

(Istra, 25. okt.) Vse se ponavlja

Italijani so zavzeli kraj okrog Adue, Aksuma in Adigrata, to je del pokrajine Tigre. Takoj po okupaciji so osvojeni teritorij proglasili za italijansko pokrajino.

verske poglavarje, da izrazijo vdanost Italiji.

Vrhovni komandant vojske v Vzhodni Afriki general de Bono je imel na novo zavzetih krajih govore, v katerih je napovedoval civilizacijo, ki jo prinaša Italija, in obljubil, da bodo Italijani spoštovali njih jezik, vero in običaje...

Naše družine

Kmetska družina.

(Nadaljevanje.)

Zadnjič smo rekli, da moramo dobro pogledati, v kakih razmerah kmečke družine živijo, ako hočemo spoznati vzroke njihovega razpadanja. **Ugotovili smo, da je za slovensko kmečko ljudstvo posebno važno — pomanjkanje zemlje,** ali z drugimi besedami — prenaseljenost, da na majhnem posestvu mora živeti toliko ljudi, da jih ne more čisto preživeti, to je dati vse, kar rabi. Zato so se pred krizo selili kmečki ljudje v domača mesta in v tuje dežele, ne vsled pomanjkanja ljubezni do »rodne grude«, temveč zaradi kruha, da so mogli živeti. Danes pa je izseljevanje izključeno, izseljenci se vračajo domov. Pomanjkanje zemlje se je še povečalo, življenje na vasi je postalo še težje.

Morda bi se še dalo kako pomagati, če bi bila posestva slovenskih

23.700 posestnikov ima do 1/2 hektarja ali	0'9 joha zemlje
17.800 " " " 1 " "	1'8 " "
22.400 " " " 2 " "	3'6 " "
38.500 " " " 5 " "	9 " "
33.700 " " " 10 " "	18 " "
11.400 " " " 20 " "	36 " "
22.400 " " " nad 20 " "	" nad 36 " "

kmotov tako velika kakor ameriška, ki jih imenujemo farme, ali kakor so v Prusiji (v Nemčiji) i. t. d. Pa bi si tak veleposestnik nabavil stroje, pa umetna gnojila, začel bi bolj skrbno uporabljati vsak košček zemlje in — imeli bi vsi dovolj jesti. Vkljub temu, da tudi to ne bi moglo za trajno pomagati (zakaj, bomo govorili pozneje), je pri nas to tudi nemogoče. **Pri nas so najštevilnejša mala posestva.** Vsled trajne prenaseljenosti in vedno večjega števila kmečkega naraščanja so se posestva, prej velika in obširna, vedno bolj delila med otroke, tako da je danes število velikih posestev zelo majhno, zlasti onih z obdelovano zemljo — njivami. Veleposestva obstojajo po največ v gozdnatih krajih.

Obdelana zemlja (poljska posestva) pa je danes razdeljena približno na 170.000 posestev in sicer takole:

Psi

A jaz sem mislil pripovedovati druge stvari. In to nima z javnimi stvarmi nikakega opravka. Namreč o pse. Pravzaprav o lovskih pse. Kajti tistih majhnih ščenet ne trpim, belih, dolgodlakastih, nekakih terijerjev in podobnih. Imam pa rad lovske pse. Visoko jih cenim. Dobre živalce so, pametne. Postava, kakor treba. A to je naposled okus posameznikov in razumem druge ljudi, ki imajo rajši ščeneta, velika kakor dobra pest. Tak ima tudi sorazmerno manj bolh, kakor moj lovski.

A pri lovskih so druge stvari, ki so obrnile nase moje pozornost. Z onimi majhnimi govoriš v nekem čudnem jeziku, kadar je že treba kaj ukazati — in psem se navadno samo ukazuje. Pri lovskih je to drugače. Zunaj si s psom. Treba mu je ukazati, naj išče, treba ga je zmerjati, ustavljati. In ko si sam, se ti zahoče, da se sredi širokega polja pogovoriš s psom.

Že ko sem privlekel k hiši mladiča, so mi nekateri svetovali, naj ga učim nemškega jezika. Pes da si ta

jezik laže zapomni, ker ima bolj primerne izraze, kakor naš. Če rečeš na priliko langsam — je to zavlečena beseda, in pes razume, da je treba počasi. Če rečeš: šnel. To pes razume brez vsake visokošolske razlage: hitro, brž.

Tako so mi rekli, in jaz sem to razumel, in sem mislil, da bo tudi moj pes blagovolil razumeti te stvari, če se bo moral namestu prelube slovensčine učiti nemščine, ki je zelo prikladen jezik.

Naš sosedov paglavec — še v šolo ne hodi — pa že včasih kriči na mojega psa, če na koga laja: Nem sabad! To je madžarski stavek in pomeni: Ne sme se.

Moj pes ni trde glave, dognali so, da ima dobro podaljšano lobanjo. In tako obvlada moj pes še nekam dobro slovensčino, čisto, kolikor jo obvladam jaz. Malo boljša slovensčina je, kakor jo govorijo nakateri naši ljudje. Pravim mu: Išči. Pes, ki morda ne loči tako besede od besede, bi morda lahko mislil, da sem mu rekel: Šči, in bi vselej, namestu da se kotali po grmovju, pričel scati. Potlej bi se pa izgovoril, da me je napak raz-

umel. Tu bi bila nemščina bolj na mestu. In zastran te besede sem dolgo premišljal. A pes je pes, on svoje opravi brez ukazovanja. Dvigne nogo pa basta. In zato na besedo: Išči! v resnici pridno išče po grmovju. Tudi besedo: Počasi, pravilno razume, takisto besede: Naprej, stoj, sem, dalje, noter, vse to obvlada s čudovito natančnostjo. A če leživa na trati, gledam jaz nebo nad seboj in mu pripovedujem o tem sinjem nebesu, o lepoti življenja, o ljubezni, o mladih dekletih, mislim, da vse razume, ker me zvesto poslušča. Tako upam, da me bo razumel tudi, ko mu bom bral v zimskih dneh povesti in deklamiral Prešerna.

Malce mi je sicer včasih hudo. Pridemo lovci skupaj, ukazujemo psom. Jaz in nekateri naši kmetje govorimo domače. Psi razumejo. Pride pa naš učitelj, ki ima mladega psa. On pravi psu: Kesta. Jaz nisem koj razumel, kaj to pomeni: Kesta. Pravi psu: Ferajn. Tudi tega nisem razumel. Pa je menda eno: gehst da, drugo pa herein.

In vselej, kadar mislim na to, mi je hudo. In tudi mojemu psu je ne-

kam hudo, ker sem mu dal jezikovno podlago v tem našem majhnem, zaničevanem jeziku. Kako more biti hudo šele psu naših kmetov, ki jim niti niso mogli dati drugačnega znanja, kakor domačega; pri nama vsaj jaz znam nekaj tujega jezika.

Mislim si včasih tudi, kaj bi bilo, če bi moj pes na priliko prišel v Maribor, da ne govorim o vsej strani Nemčiji. Poginil bi, ker bi ne razumel ene človeške besede. Ne prijetno mu bi bilo že v Lendavi, prav tako v Murski Soboti. Mislim, da bi tudi v Ljubljani prišel v zadrego. In blagrujem tedaj druge pse, ki lahko gredo brez skrbi po svetu. Moj bo pa moral večno ostati med Slovenci. Res je sicer, da se je s tem slovensčina za spoznanje razširila. A to slovensčine ne bo rešilo pred propadom. Kajti otroci tega mojega psa bodo morda znali že madžarski, nemški, srbohrvaški samo slovensčine ne.

Drugače sem mu vcepil v glavo same lepe čednosti: otrokom da mir, ne oblaja nikogar na cesti, tudi ščeneta ne. Nima človeških strasti. Nikdar mi ni še nikogar denunciral, nikogar oblatil, nikogar pokakal, kakor

Ker onih 147.000, ki imajo do 36 joh ali 20 hektarjev zemlje, prav gotovo ne moremo šteti med veleposestnike, vidimo, da prevladuje pri nas res mala posest.

Gornje številke nam pa povejo še veliko več! Prvič, da je zaradi majhnega obsega večine posestev jih nemogoče racionalizirati, to je uporabljati pri njihovem obdelovanju stroje in izboljševalna sredstva, n. pr. umetna gnojila, ker se to ne izplača radi majhnega obsega posestev, ker bi nas vse to več stalo, kakor posestva donašajo koristi. Tudi če bi vse to storili na združni podlagi, bi ne pridelal majhen posestnik toliko več, da bi mogel s prodajo svojih povečanih pridelkov kriti povečane izdatke. Saj še tega ne more prav prodati, kar si od svojih ust pritruga za davke. Zato je nemogoče z izboljševalnimi sredstvi in s stroji dvigniti donos majhnih posestev, da bi več rodila in več ljudi preživela. To se danes, ko je kmet v krizi niti veleposestvom bogve kaj ne izplača. — Drugič nam gornje številke povejo, da borbe za zemljo na kmetih ni mogoče preprečiti na ta način, da bi posestva še nadalje delili, ker so že itak do podrobnosti razdeljena. Imeli bi morda vsi dovolj strehe, vsak svojo bajto, a kruha bi ne bilo zato prav nič več. (Nekaj drugega je zahteva, da naj bo zemlja last onega, ki jo obdeluje.) In tretjič nam povejo gornje številke, da se prenaseljenost pri naših majhnih posestvih mnogo bolj pozna, kakor drugje. Mnogo bolj se pozna pri napol prazni skledi, če sedi pri njej par ljudi več ali manj, kakor pri polni.

Tako smo si ogledali drugo značilnost slovenske zemlje in njene razdelitve, odnosno položaja našega kmetijskega ljudstva. Morali bi se govoriti o kmetijski in splošno gospodarski krizi. O tem pa je bilo v našem listu večkrat govora in vsakdo sam ve, v čem se kriza kaže in kje so njeni vzroki. Cene kmečkim pri-

delkom so padle več kot za polovico in še tega, kar ima, ne more dostikrat prodati. Cene tovarniškimi izdelki so pa le malo ali nič padle. Kmet si ne more nabaviti obleke, orodja i. t. d. Davke plača po onem merilu iz leta 1926, ko je svoje pridelke skoro dvakrat dražje prodajal i. t. d. i. t. d. Vse to je stara pesem in je ne bomo ponavljali.

V takih razmerah živijo naši kmečki ljudje. Na kupu, na majhnem posestvu se stiskajo, trpeč lakoto in pomanjkanje, iskajoč začasnega zaslužka, ne zaslužka, miloščine za svoje delo iščejo. Težko jim je dobiti denar za najnujnejšo obleko in obutev, za zdravnika ga že sploh nimajo. Zemlja jih ne more vseh prerediti, preveč jih je. V svet ne morejo, meje so zaprte. V mesta ne morejo, v tovarne, tam še stare, dolgo let zaposlene delavce na cesto mečejo! — Njihova bodočnost je neznana.

Kaj je morda potem čudno, če se v kljub temu borijo za svoj obstanek? Kaj je potem čudno, da se tako krčevito oklepajo rešilne deske, edinega sredstva, v katerem vidijo rešitev — **zemlje, posestveca**, pa čeprav vedo, da jim bo ta košček zemlje nudil vsak dan 14 do 18 ur dela, a malo, morda premalo hrane za nje in njih otroke? Vedo, da jim bo morda še to zadnje »trdno oporo«, to rešilno desko — zemljo — vkljub najhujšemu trpljenju izpodmaknil eksekutorjev boben, toda potapljaajoči ne misli daleč naprej, on misli le na trenutno rešitev.

Do sedaj smo govorili le o razmerah, ki vladajo na kmetih in o kmečkih ljudeh. **Prihodnjic bomo govorili, kako vse te razmere vplivajo na kmečko družino, na njen razpad.** In to najprej o borbi doraščujočih otrok kmečke družine za zemljo, kdo izmed otrok bo doma ostal in prevzel domačijo in kdo bo moral v svet, s trebihom za kruhom — v še bolj negotovo bodočnost.

Zobotehniki

Bralcem »Ljudske pravice« je gotovo bolj malo znano, kaj so to nesamostojni zobotehniki. »Jutro« piše o njih, da so to imenitno plačani strokovni delavci, ki imajo od 1500 do 2500 Din mesečnih prejemkov. Zavarovani so zoper bolezen, brezposelnost jih tudi ni nič bolj zadela kot vsak drug poklic. Marsikaj se bere o njih še med vrstami — sploh še imenitni gospodje so to. — »Ju-

včasih mi radi delamo. A tudi s politiko se ne meša, prepuščajoč te stvari meni, ki misli, da sem pametnejši za take stvari.

Torej moj preljudi pes, nikar ne žaluj. Pustiva posvetne preklarije drugim, naj se denuncirajo, naj denuncirajo tudi naju. Midva pojdeva v kratkem spet na lov, kjer se bova po domače pomenila, ko bova streljala. A ko bova ležala na jesenskem soncu na trati, bova govorila o sinjem nebesu, o nekdanji ljubezni, o marsičem. Pozimi bova pa brala moje povesti in se učila naših starejših pesmi na izust.

In morda se bo zgodilo, da bodo drugi v seminarju poslušali naš jezik, midva ga bova pa znala še dobro govoriti, čeprav so mi očitali, da posebno dobro ne obvladam slovenskega jezika. Kakršen pač je, tak pa je. Med politike pa ne greva, tudi med denuncijante ne, in še med druge spletkarje.

Miško Kranjec.

trov« člankar-zobozdravnik trdi, da je tako. Pustimo mu.

Mi zobotehniki si pa seveda pridržujemo pravico, da smemo tudi mi obrazložiti te »sijajne« razmere v naših vrstah. Letos 17. novembra imamo v Zagrebu kongres nesamostojnih zobotehnikov iz vse države. »Kaj naj vendar obravnavajo na kongresu ti ljudje, če se jim pa tako dobro godi?« bi si kdo mislil. 25. novembra 1930. leta je izšel zakon o zobozdravnikih in zobotehnikih. Ta zakon je odvzel vsem mlajšim zobotehnikom možnost osamosvojitve. Le tistim je prizanesel, ki so imeli to možnost po prejšnjem zakonu. Pravno naziranje pa je, da z zakonom pridobljene pravice drugi zakon ne more odvzeti, če niso v škodo splošnim ljudskim interesom! Moremo li tu govoriti o škodi za ljudstvo? Bi se li ljudstvo protivilo temu, če bi imela vsaka podeželska občina svojega zobarja, ker potem ne bi bilo treba hoditi po 20 km ali še dalj do prvega zobarja? Kakor vidimo, ljudskim interesom to ni škodljivo, nasprotno, ljudstvo izrecno zahteva, da se v prvi vrsti upoštevajo njegove potrebe, potem šele želje in zahteve nekkih posameznikov, ki govorijo o zdravju naroda, mislijo pa na svoj žep. Naj pripomnim, da pride v dravski banovini povprečno komaj na vsakih 10.000 prebivalcev po en zobar, v južnih banovinah pa celo na 20.000

do 30.000 prebivalcev. Če pa primerjamo zgornjim številkam kako kulturnejšo državo, kjer pride po en zobar na vsakih 1000 prebivalcev, nastane vprašanje: Se pri nas ljudstvu ne nudi zadostna prilika za zobno nego? Kakor vidimo iz zgoraj priverjav, nezadostna — **desetkrat premajhna** v dravski banovini, a jug ...!

Kljub temu, da so potrebe ljudstva po negi zobovja tako velike in razsežne in ne oziraje se na žrtve, je bil izdan l. 1930. zakon, ki je odvzel vsem mlajšim zobotehnikom tako rekoč življenjsko možnost. Odvzel jim je možnost osamosvojitve. Zakaj? Mar nismo pred zakonom vsi enaki? Rezultat petletnega trajanja tega krivičnega zakona je 65% na brezposelnost, kajti osamosvojiti se ne more nobeden, dotok novih zobotehnikov v poklic pa je še večji. Saj poznamo

to izkoriščanje vajencev. Silijo jih delati kot pomočnike, ko je pa učnja konec, »težki časi«... Seveda kljub splošnemu monopoliziranju vsega pridobitnega življenja moram na žalost ugotoviti, da vlada v naših vrstah »najsvobodnejša konkurenca«. Posledice te konkurence pa tudi niso izostale, zato postajajo mesečne plače 300 do 400 Din vsakdanja stvar. — Pač 65% na brezposelnost in pa premalo organizacijske zavesti je med zobotehnikih.

Upam, da si bodo bralci sedaj mogli pravilno tolmačiti, zakaj sklicuje zveza nesamostojnih zobotehnikov kongres, kjer moramo jasno in glasno iznesti vse naše zahteve, zakon o zobozdravnikih in zobotehnikih pa ožigosati, da je krivičen za nas zobotehnik, ker nam odvzema eksistenčne možnosti, krivičen pa tudi, ker ne upošteva ljudske potrebe.

Deset zapovedi Združene opozicije

Na shodu Združene opozicije v Šabcu, dne 27. X. t. l. je iznesel g. Ljuba Davidovič, eden izmed voditeljev Združene opozicije, vodja bivše srbske demokratske stranke, deset zapovedi, deset glavnih zahtev Združene opozicije. Ker te zahteve predstavljajo osnutek programa Združene opozicije, jih prinašamo.

Prva je pravica vseh državljanov do polne politične svobode, do prave demokracije in pravega parlamentarizma; do vlade, ljudske volje, ki naj pride do izraza preko svobodno organiziranih občin, okrožij, oblasti in države... Prvo je pravica posameznika do osebne svobode. Država naj bo urejena po volji i Srbov i Hrvatov i Slovencev; interesi in potrebe vseh narodov in vseh ljudi v državi naj se upoštevajo in zadovoljujejo v enaki meri.

Druga je pravica vseh ljudi, da v teh težkih časih, ko je tako trda za denar, sami razdeljujejo bremena državnega gospodarstva in da kontrolirajo to gospodarstvo, da prestejejo in obrnejo vsako paro državnega proračuna, s katerim so doslej razsipavali nasilniki. Ljudstvo naj po samoupravah samo vodi svoje posle, tako da bodo javni uslužbenci res — uslužbenci ljudstva, a ne gospodarji ljudstva.

Tretja je pravica ljudstva, da vlada nad kapitalom a ne kapital nad ljudstvom. Narodno gospodarstvo naj se preosnuje od temeljev do vrha.

Četrta je pravica vsake rodbine do obstanka pa četudi je njen hranitelj ne more preživljati radi boleznih, brezposelnosti ali nesposobnosti za delo; nadalje za vse ljudi enaka pravica do zdravniške pomoči, zdravih, toplic in bolnice; ljudsko zdravje ni blago, ki si ga lahko bogataš kupi mnogo, siromak pa malo ali celo nič. Pravica do zdravja je pravica vseh ljudi.

Peta je pravica ljudstva, da postane banka, ki se imenuje — Narodna res — narodna! Z njenimi krediti naj se brez skopih posrednikov pomaga tudi malemu človeku. Poceni kredit pod kontrolo ljudstva je pravica vsega ljudstva.

Šesta je pravica kmeta do takih cen kmečkim pridelkom, ki mu omogočajo nakup tega kar rabi. Dalje pravica kmeta do toliko zemlje, ki mu je potrebna da preživlja sebe in rodbino. Z zdravno carinsko in davčno politiko naj se pojača kmečko gospodarstvo, ki je temelj vsega gospodarstva in njegove načrtne obnove.

Šedma je pravica delavca do primernega zaslužka in počitka. Skrajšanje delovnega

tedna naj omogoči zaposlitev brezposelnih in nudi delavcu možnosti in časa za kulturno in duševno delo. Delavec ima pravico do znošnega in udobnega življenja v družbi, ki temelji na njegovem delu.

Osma: ljudstvo ima pravico do najpopolnejšega osiguranja pravičnosti s tem, da samo izbira sodnike in jim daje pravico, da sodijo po zakonu in prepričanju brez kakršnihkoli vplivov. Ljudstvo ima pravico da izbira za državno in samoupravno službo najboljše uradništvo, ki bo res izvajalo zakone brez nasilja in ki ne bo pod vplivom nikogar.

Deveta: pravico ljudstvu do blaginje in miru doma ter ugleda v svetu.

Deseta: z eno besedo: ljudstvo ima pravico, da samo odloča o svoji usodi.

Ta program brez dvoma v bistvu sprejema vsak človek iz ljudstva. Pripomnil bi k njemu le dvoje.

Prvič je danes ena izmed glavnih zahtev ljudstva tudi njegova pravica do miru na zunaj, do podpiranja res mirovne zunanje politike in do izvajanja sklepov Društva narodov po vsem ljudstvu.

Drugič so nekatere pravice ljudstva, zlasti tiste, ki so gospodarskega značaja podane presplošno; premalo je pokazana pot do njih uresničenja. (Tretja! Peta! Šesta zapoved!) (Na kak način naj se vodi »zdrava davčna politika« čitaj »Progressivni davek« v tej številki »Ljudske pravice«!) Kljub delnemu pomanjkanju poti do ciljev pa so vsi cilji — pravilni, res — cilji, interesi ljudstva. In to je za danes mnogo. V svojih borbah bo ljudstvo samo našlo pot do njih. Samo da so že enkrat cilji postavljeni. — Značilnost desetih zapovedi je, da se vleče skoznje kakor rdeča nit zahteva po popolni demokraciji, po svobodi vsakega človeka in vsakega naroda. To je res zahteva, ki združuje vse množice narodov Jugoslavije. Prav tako je značilna opravnost v postavljanju gospodarskih pravic ljudstva, kajti v njih si niso vsi sloji tako edini. Pravilno je govoril g. dr. Dragoljub Jovanović na omenjenem shodu v Šabcu: »Združena opozicija se bo morala odločiti ali za eno ali za drugo, ali na levo ali na desno, ali za reveže ali za bogataše, ali za kmete in delavce ali za velekapital, ali za male uradnike ali za velike birokrate.« (»Pravda« 28. X. 1935).

Prepričani smo, da bo šla prvo pot, če bo ljudstvo to hotelo. Shodi združene opozicije in Davidovičevih 10 zapovedi govore za to.

Progressivni davek

Ena najvažnejših zahtev francoskega ljudstva je: progresivni davek. Kaj je progresivni davek?

Poglejmo najprej današnji način odmerjanja dajatev!

Danes plača večji kmet s 4.000 ari (40 hektari) zemlje 11 para zemljiškega davka na en ar, kmet z 200 ari pa 34 para na ar. Tako plača mali kmet 3krat več zemljiškega davka na ar kot veliki kmet, ki ima 20krat več zemlje. Srednji kmet pa plača na ar dvakrat več zemlj. davka kot veliki, čeprav ima 4krat manj zemlje. Na koga torej pade danes vsa teža zemljiškega davka?

Na majhnega in srednjega kmeta! Drugi primer: šolnine! Kdor plača letno neposrednih davkov

od	500—1.000 Din plača	50 Din šolnine
1.000—3.000	75	75
3.000—5.000	100	100
5.000—10.000	150	150
10.000—20.000	250	250
20.000—50.000	400	400
50.000 Din naprej	650	650

Tako plača kmet na 1.000 Din neposrednih davkov 50 Din šolnine, bogataš pa, ki plača 50krat več davkov in ima morda 500krat večje premoženje — kako nesorazmerno!

se davki prvem pravejšo šoln danes v najrevne

Tretji pletilski štito mal z dvema narina 6 stroji 10 kot 10 mali ob pitalist stroj. (P

Na taj jajo daj prav, da TPD, K

Italija tako rek v fašisti nost.

V pr zbrani stvo, km telektua po vseh bo neodv zahteval Društva vanja, p žice v m je »Med Abesini priredil ferenco zastopni ki so se

Za 12 emigran kongres

Italij nico za čali. V 2000 vo ni bilo Pred rico pe so obol veččali so jih

V naš podake o padanju obratov stvo, da v najnov točen dn skega kn — slov. borcev z ložaj vs ljudstva, tako km podlagi lati za s združeva zahev.

Polož obrtniko Od 1 jan veniji z 1. jan. 1 zmanjša 1933 do gostiln Skup zmanjša 7094! N (med n jev, kro ničarjev za živl še raču povpre tem lah proletar di, ki so

se davki odmerjajo smo videli na prvem primeru — plača samo 8 krat večjo šolnino. Na koga torej pade danes vsa teža šolnin? Na tiste najrevnejše!

Tretji primer: Članarine v n. pr. pletilski zadrugi, osnovani za »zaščito malega obrtnika«. Za obrtnika z dvema pletilnima strojema je članarina 60 Din, za obrtnika s 3—10 stroji 100 Din, za obrtnika z več kot 10 stroji pa 150 Din. Tako plača mali obrtnik za 1 stroj 60 Din, kapitalist s 50 stroji pa 3 Din za en stroj. (Po »Lj. pravici«.)

Na takšen način se danes odmerjajo davke. Ali je to prav? Ali je prav, da ostanejo ogromni profiti TPD, KID-a, Bora i. t. d. i. t. d.

Za neodvisnost Abesinije

(Podatki po Istri.)

Italijanski pohod v Abesinijo je tako rekoč razdelil svet v dva dela: v fašistično in protifašistično javnost.

V protifašističnem taboru so zbrani vsi napredni krogi: delavstvo, kmetje, mali ljudje sploh, intelektualci. Ta skupina se je skoro po vseh deželah postavila v obrambo neodvisnosti abesinskega naroda, zahtevala energičnejše akcije od Društva narodov, prirejala zborovanja, pridobila vedno večje množice v mirovni tabor. Ustanovil se je »Mednarodni odbor za obrambo Abesinije in proti fašizmu«, ki je priredil 3. septembra veliko konferenco v Parizu in pozval nanjo zastopnike vseh struj in organizacij, ki so se izrekle proti vojni v Afriki.

Za 12. in 13. oktober so italijanski emigranti iz Italije organizirali kongres v Bruslju (Belgija). Razen

skoraj neobdavčeni? Ali je prav, da se zvalijo vsa bremena davatev na najrevnejše in srednje sloje, medtem ko jih oni najbogatejši niti ne čutijo? Ne, ni prav! Zato je postavilo ljudstvo zahtevo: Bogataši naj plačajo. Čim bolj je kdo bogat, tem več procentov svojega bogastva naj da, da se ublaži beda in pomanjkanje najrevnejših. Ta zahteva mora priti na prvo mesto, kot jo je postavila »Ljudska fronta« v Franciji.

Nadaljne zahteve »Ljudske fronte« v Franciji so: kontrola bank in boj korupciji, izvajanje velikih javnih del, obramba franka pred kapitalističnimi špekulacijami in važni ukrepi za obvarovanje demokracije: razpust fašističnih organizacij.

Italijanov so bile na kongresu zastopane sledeče mednarodne organizacije: Socialistična internacionala, Komunistična internacionala, Internacionalna federacija transportnih delavcev, Svetovni odbor proti vojni in fašizmu, Mednarodni odbor za obrambo abesinskega naroda, Mednarodni odbor za pomoč zaprtim in deportiranim antifašistom, Rdeča sindikalna internacionala, Svetovni odbor žena proti vojni in fašizmu, Francoska socialistična stranka, Francosko-italijansko društvo bivših vojakov. Kongresu so telegrafsko in pismeno poslali brzojavke mnogi javni delavci, med njimi Pjer Ko, bivši minister, in nekaj poslancev v bivšem italijanskem parlamentu (med njimi noben slovenski poslanec). Iz Združenih držav je prišel poseben odposlanec Antonini, ki predstavlja dve sto tisoč organiziranih Italijanov.

Posledice vojne v Abesiniji

Italija je na Rodosu zgradila bolnico za vojake, kakor smo že poročali. V tej bolnici se že sedaj nahaja 2000 vojakov. Težko ranjenih sploh ni bilo mogoče prepeljati s fronte.

Pred kratkim se je vrnilo v Gorico pet delavcev iz Abesinije, ker so oboleli za malarijo. Ker so obveščali domačine o usodi svojcev, so jih oblasti zaprle. Ze po prvih

transportih bolnikov so namreč postavili v pristaniščih veliko število policijskih zaupnikov.

Doslej je umrlo 141 delavcev v Abesiniji za raznimi boleznimi, ki so si jih nakopali pri delu.

Baje je vojaštvo v Rimu v kasarnah v pripravljenosti. Vojaki morajo spati oblečeni.

Strahote razdejanja

V našem listu smo že večkrat prinesli podatke o propadanju srednjih stanov, o propadanju male trgovine, obrti in gostinskih obratov. Toda nikogar ne sme motiti dejstvo, da prinašamo danes ponovno, v zvezi z najnovejšimi podatki. Mi moramo voditi točen dnevnik o položaju našega slovenskega kmeta, delavca in obrtnika, izkratka — slov. delovnih množic. Vsakdo izmed borcev za ljudsko pravico mora poznati položaj vseh slojev preprostega slovenskega ljudstva, poznati ono skupno zlo, ki uničuje tako kmeta, delavca in obrtnika, kajti le na podlagi poznavanja teh razmer moremo delati za skupnost slovenskega ljudstva in ga združevati na podlagi njegovih upravičenih zahtev.

Položaj slovenskih malih trgovcev in obrtnikov nam pokažejo naslednje številke: Od 1. jan. 1932 do 1. okt. 1935 se je v Sloveniji zmanjšalo število trgovin za 3825. Od 1. jan. 1932 do 1. okt. 1935 se je v Sloveniji zmanjšalo število obrti za 3137. Od 1. okt. 1933 do 1. okt. 1935 se je zmanjšalo število gostiln v Sloveniji za 132.

Skupno se je torej v dobrih 3 letih zmanjšalo število obrtnikov v Sloveniji za 7094! Nad 7000 malih trgovcev, obrtnikov (med njimi posebno veliko število mizarjev, krojačev, šivilj in čevljarjev) in gostilničarjev je zgubilo vir zaslužka, možnosti za življenje svoje in svoje družine; ako pa še računamo, da ima vsakdo izmed njih povprečno najmanj 3 družinske člane, potem lahko mirno trdimo, da se je povečala proletarska množica za najmanj 30.000 ljudi, ki so prišli iz srednjih stanov. Kakšna je

njihova usoda je pač precej jasno. Nekateri so dobili morda kako zaposlitev drugje, dobili za svoje delo mezdo, da z njo še sami sebe ne morejo preživljati, kamoli še svoje družine. Največ pa se jih stiska po svojih temnih in mračnih stanovanjih v mestih, trpeč glad in mraz, postopajoč po cestah, iskajoč zaslužka, da se vsaj enkrat na dan nasitijo. Drugi so se morda umaknili na deželo, k domačim in sorodnikom in povečujejo bedo naše vasi. Njih usoda je usoda proletarca. Uničila jih je beda najširših množic, beda delavca in kmeta, ki ne moreta radi izkoriščanja kupovati njihovih blaga in njihovih izdelkov, uničila jih je konkurenca velikih trgovin in tovarov (primer Baťa in Tivar napram krojačem in čevljarjem).

Ista usoda grozi onim malim in srednjim trgovcem, onim obrtnikom in gostilničarjem, ki so se dosedaj z vsemi svojimi zmožnostmi upirali temni bodočnosti in se obvarovali takega razdejanja. Toda beda delovnih množic je vedno večja, tovarnarji se se niso odrekli svojim milijonskem dobičkom in država še vedno potrebuje za svoje potrebe denarja. Davek, ki ga je plačevalo zgoraj omenjenih 7000 obrtnikov, bo preložen na druge. Poročilo na občnem zboru združenja trgovcev v Kranju pravi, da je plačalo 1. 1932 420 trgovcev 2,983.820 Din davka ali na osebo 6940 Din; 1. 1933 413 trgovcev 3,156.590 Din davka ali na

osebo 7643 Din; 1. 1934 392 trgovcev 3,559.490 Din ali na osebo 9570 Din. V krizi se pa ne nahaja industrija, ker se je v 3 letih povečalo število industrijskih obratov v Sloveniji za 39.

Bodočnost malega trgovca, obrtnika in vseh, ki so navezani na njihov obstoj, je odvisna od bodočnosti kmeta, delavca in nižjega uradništva, od njihovega gospodarskega in političnega položaja, od njihove kupne in politične moči. Če bosta delavec in uradnik boljše plačana, če bo kmet svoje pridelke boljše prodajal, se bo zboljšal tudi položaj obrtnika in trgovca, če bodo skupno nastopali za upravičeno zahtevo, da naj vsakdo, tudi tovarnar in veletrgovec, plačuje davke po svojih resničnih dohodkih, bodo skupno delali za to, da se bo bri-

gala država za nje tudi takrat ko so proletarci, kakor se je brigala prej, ko so bili davkoplačevalci.

Zato srednjemu stanu — trgovcem, obrtnikom itd. ni mesta v družbi tovarnarjev, veletrgovcev in bankirjev, ki uničujejo njihove odjemalce — ljudske množice. Kajti naj bodo tovarnarji, veletrgovci, bankirji še tako bogati, oni ne morejo nadomestiti njihovih odjemalcev, delavca, kmeta, uradnika, ker jih je premalo, kakor tudi ne morejo použiti kmetijskih pridelkov, katere ne more od kmeta kupiti delavec vsled prenizkih mezd. Zato je na mestu in edino pravilna medsebojna pomoč delavcev, kmetov in obrtnikov v borbi za njihove posebne zahteve in za zahteve slovenskega ljudstva, za ljudsko pravico.

Dopisi

Mnogi naročniki so se odzvali in izpolnili svojo dolžnost do lista, ter nam nakazali naročnino. Toda ne vsi. Prosimo zlasti tiste naročnike, ki so v zaostanku za lansko leto, da poravnajo naročnino. Na vprašanja, zakaj so dobili vsi naročniki položnice, tudi tisti, ki ne dolgujejo listu ničesar, odgovarjamo, da je Ljudska pravica s koncem oktobra stopila v drugo leto svojega izhajanja in je tako obnova naročnine nujna za nadaljnje redno izhajanje Ljudske pravice.

Dopisov iz Sv. Jurija ob Ščavnici, Terbegoncev, Negove, Gornje Radgone, Črnomlja in Sv. Jurija pod Kumom žal ne moremo radi izvenredakcijskih razlogov priobčiti ter prosimo dopisnike, naj nam pošljejo nove.

Današnja številka Ljudske pravice je izšla na 8 straneh, kot odškodnina za 17. številko, katero naročniki niso prejeli.

Prosimo upravnštva vseh časopisov, ki nam pošiljajo list v zameno, naj nam ga pošiljajo na novi naslov.

Brežiško Posavje. Iz našega brežiškega Posavja se še nismo nič oglašili v »Ljudski Pravici«, pa bi bilo radi tega napačno misliti, da nam mogoče ne ugaja »Ljudska Pravica« in da nam je rožnato življenje. Nikakor ne! Molčali smo, ker so v tem smislu nas »vzgojevali« oni od zgoraj. Toda danes smo jasno spoznali, da je molk naša poguba in da se z molkom delovnih množic vedno okorišča le gospoda. Zato proč z molkom, nadomestimo ga s krikom po ljudski pravici! Da. Po ljudski pravici, ki pripada vsem delovnim slojem, ki naj jim osigura človeka primerno življenje, da jih ne bohoda več trla glad in beda, da jim ne bo treba več za svoje pravice prosjačiti in molelovati. Tako pojmujejo ljudsko pravico in take se nam je zahotelo. Zahtevamo jo!

Kriza je tudi pri nas, zlasti v naših posavskih vinskih predelih pustila težke posledice, posebno v krajih Zdole, Ravne, Sromlje, Pišce. Naravnost obupne so tukaj razmere viničarjev in vinskih delavcev, ki obdelujejo vinograde večjega obsega brežiške graščine, veletrgovca Iv. Savnika iz Kranja, barona iz Pišec in še nekaj drugih tukajšnjih večjih in veleposesnikov.

Pred približno 8 leti je zaslužil tukajšnji vinogradniški delavec — s hrano od Din 15 do 25, a brez hrane od Din 18 do 35 dnevno. A do danes je njihova mezda katastrofalno padla, ponekod celo čez 60%. Tako danes naš vinogradniški delavec zasluži dnevno — s hrano od Din 5 do 12, a brez hrane od Din 7 do 15 in to pri 9 do 11 urnem delavniku. Pri vsem tem je še ena velika značilnost, da je delavec pri malem kmetu, kolikor ga pač v času nujnega dela rabi, na splošno bolje plačan, bolje postrežen in brez preganjanja pri delu, kot pa pri velikih posestnikih, ki imajo vedno koga določenega, da venomer preganja že itak pridne delavce, a zvečer jim pa še naslovi nekaj prikupljivih besed: »Niste bili danes prav nič pridni; mnogo več bi morali narediti; zadnjič so bili oni mnogo bolj pridni...« in po dobno. Ali ni to izkoriščanje, ki je mogoče mnogokrat večje in intenzivnejše kot v nekaterih tovarnah, kjer so delavci povečini organizirani in se lažje in uspešneje zoperstavijo podjetnikovemu izkoriščanju. Tukaj pa so vinogradniški delavci neorganizirani in vsled slabih življenjskih pogojev so brez moči nasproti pritisku vinogradniških veljakov. Zato ni ničesar čudnega, da je kljub najhujši krizi in velikemu padcu cen vinu še vedno njih vinski izkupiček naravnost ogromen. Kako tudi ne? Smešno nizka mezda, 9 do 11 urni delavnik, priganjanje pri delu in k temu se še pridruži utriganje pri plači in drugo. Vzemimo samo en primer, n. pr.: Neki veletrgovec ima na svojem ve-

likem vinogradniškem kompleksu letno približno Din 20.000 izdatkov, a čisti letni donos je pa 40.000 do 70.000 Din, torej je njegov dobiček 200—350% z ozirom na izdatke. Kaj ne, toliko procenten dobiček ima danes celo malokatera tovarna, kakor tu navaden vinogradniški magnat.

Tako in podobno izkoriščanje pušča na tukajšnjem ljudstvu dovolj vidne posledice: osiromašenje in beda rasteta iz dneva v dan bolj. Tukajšnji viničarji, mali kmetje in njih družine, ki so tudi povečini odvisne od zaslužka v vinogradih, danes nimajo več za milo, sol, zabelo, petrolej... kaj šele za obleko. Pred leti, ko je bil njih zaslužek večji, so hodili še lepo oblečeni in marsikdo se je pobahal s kakim grošem v žepu, danes — če greste skozi tukajšnje vasi — vidite od dela in bede oslabele in izmoggane bledolične postave, ki se skrivajo pred tujem iz sramu, da jih ne vidi raztrgane in gole... Eden mojih tovarišev se je pred časom oglašil pri revni viničarski družini in povprašal mamicu po najstarejšem sinčku 12 let. Ona mi v zadregi odgovori, da še spi. »A, tako dolgo spi? Saj bo že skoro poldne, ali ne?« ji ta odvrne. »Ja, ja, je že res,« se ona mota iz zadrege. »Mogoče pa tudi več ne spi; namreč — obleke nima, pa... Sicer sem pa moža poslala v Brežice, da mu kaj kupi, če bo pač mogel... Vi sami dobro veste, kako je danes vsaka malenkost draga.« — Da, danes je vse drago, drago le za delavca in malega kmeta, ker njih delovna sila in pridelki imajo sramotno nizko ceno. Danes oni, ki dela od svita do mraka, nima niti za sol, milo zabelo, za najpotrebnejšo obleko; njemu ni življenje res življenje, marveč le stopnjevano odmiranje. Dočim na drugi strani vidimo ljudi, ki živijo iz dneva v dan bolj razkošno, ki niso vsem življenju mogoče niti enkrat občutili vso trdoto naporenega dela, ki lahko kot lastniki tovarn, rudnikov, veleposestev, vinogradov... živijo brez dela. Ali je to ljudska pravica?! Ali je to ljudska pravica, da tisti, ki garajo iz dneva v dan bolj, od svita do svita, morajo polagoma odmirati od oslabelosti, pomanjkanja in bede? Mar niso vse dobrine na zemlji plod dela, plod žuljev in truda delovnih množic.

Nasproti temu skušajo gosposki listi tolažiti nevedne ljudi: »Le počakajte! Kriza je povsod, ne samo pri nas. Povsod je slabo. Počakati bo treba, pa bo že boljše!« Da, povsod je slabo, toda le delovnemu ljudstvu, le delavcu in malemu kmetu, vso trdoto krize občutita le slednja dva. Kapitalisti je ne poznajo, nasprotno: oni si znajo na račun delovnega ljudstva tudi v času krize izbiti nov dobiček. Kdaj so bili svetovni kapitalistični trusti močnejši in težji kot so danes? Oni s svojo spekulacijo povzročajo inflacijo denarja, s čimer delovnemu ljudstvu razvednotijo težko prislužene solde, a sami si pri tem izbijajo ogromne dobičke. Ali je to ljudska pravica? Nikakor ne! Mi hočemo tako ljudsko pravico, po kateri bo moral vsak, ki bo sposoben za delo biti koristen in produktiven član človeške družbe in si svoje življenje oskrbeti z lastnim delom, kateremu mora biti pa za človeku dostojno življenje tudi primerno plačilo.

Kakor povsod drugod po naši Sloveniji, tudi v našem brežiškem Posavju delovno ljudstvo že težko pričakuje novih volitev, ko bo svojo zavest lahko tudi volilnim potom odločno izrazilo. Tudi mi smatramo, da je rešitev samo v trdni skupnosti slovenskih kmetov in delavcev. Posavčan.

BELA KRAJINA.

Dragi čitatelji in čitateljice Ljudske pravice! Mi Belokranjci nismo mislili, da bomo še kdaj čitali naš delavsko kmetijski list, edini slovenski časopis, ki opisuje težave in propadanje izkoriščanega naroda. Sedaj pa, ko smo v drugič prejeli Ljudsko Pravico v roke, je šla vesela vest od ust do ust, da še imamo časopis, v katerem lahko napišemo, kako nam tečejo dnevi. Slovensko preprosto ljudstvo izven Bele Krajine lahko zve, da smo tudi mi ena-

ko izrabljani, ravnotako kakor po drugih krajih.

Nas Belokranjce je siromaščina in beda prisilila do tega, da ne moremo mirovati, ker smo že dovolj izmozgani. Večina nas je po dvakrat zarubljenih in zadolženih, živimo v bedi in pomanjkanju, da smo več lačni kot siti, več goli kot oblečeni, več boski kot obuti. Stanovanja imamo tako slaba, da ni mogoče opisati. Celo leto garamo in delamo, hodimo boski, suša nas je tudi potlačila, pri več bajtah imata po dva ena par čevljev. Da bi vsak imel svoje čevlje tega ne zmoremo. Davke izterjavati pa naša merodajna gospoda ne pozabi.

Bolnice nimamo, kar bi pa bilo najbolj potrebno za belokranjsko ljudstvo. V osemnajsti številki Ljudske Pravice smo čitali da grede milijoni iz Slovenije. Ta denar bi se moral uporabiti tako, da bi imeli od njega vsi koristi. Zaradi tega pozivamo v Ljudski Pravici preprosto belokranjsko ljudstvo od svete Nedelje do onkraj Vinice, od Žakanja do Rožendola, da vstanemo s privihanimi rokavi in žuljavimi rokavi v kmečko delavsko skupnost in skupno zahtevamo pravice, katere pripadajo človeškemu življenju. Edino mi kmetje in delavci smo temelj vsake države, edino mi kmetje, brez gospode, smo se borili in krvaveli na bojnem polju za domovino. Mi vsi izkoriščani moramo skupno zahtevati, da se nam v Beli Krajini napravi na državne stroške bolnica, katera naj bi zadostovala celi Beli Krajini. Režeži morajo imeti brezplačno zdravljenje ker drugače ne more priti nobeden do zdravniške pomoči. Bolezni razsajajo, premnogi so žrtve tuberkuloze, gledajo smrti v oči in čakajo, da se jim odpre prerani grob.

Mi moramo zahtevati, da dobimo splošno socialno zaščito in naj se denar, ki gre iz Slovenije uporablja v občo korist vsega slovenskega naroda. Koliko revnih ljudi je bolanih, pa se ne morejo zdraviti. Za nas bi bilo boljše, če bi zdravili naša bolna telesa, kakor pa da nas duševno ubijajo.

Turki v Beli Krajini. „Slovenec“ od 27. oktobra piše, da se v Beli Krajini sedaj v 20. veku nahajajo Turki, ki bi radi podjarmili delavsko-kmečko mladino. Da, res je, Turek se nahaja v Beli Krajini, samo iskati ga je treba drugje, kakor ga išče Slovenec.

Neki furman se pritožuje, da je gosp. župniku vozil neke stvari. Pogodila sta se, da za vsako vožnjo dobi 40 Din. Ena vožnja je trajala od 4. ure zjutraj do 11. ure dopoldne; koncem koncev pa je župnik oporekal, da je 40 Din preveč in je vozniku pri vsaki vožnji zmanjkal 5 Din.

Dogodilo se je na dan vseh svetih, da so g. župnik molili na pokopališču svete pesmi in za vsako ponavljanje so dobili po 5 Din. Tako so en popoldan v eni uri zaslužili 150 Din. Takih primerov imamo v Beli Krajini mnogo. Sedaj mi jih ni mogoče vseh popisati, prišel pa bo čas, ko bom to lahko storil.

Iz opisanega lahko sklepamo, kakšne Turke in voditelje imamo v Beli Krajini in ki pustošijo belokranjsko sirotinjo.

Vsi izkoriščani iz Semiča, odprimo oči, da bomo videli, kje so pravice in krivice. Ko bodo drugič volitve, glejte, da bomo šli skupno odločati o naši bodočnosti, ker le v skupni borbi bomo premagali Turka v Beli Krajini.

Vinogradnik Ž. M.

(Novo mesto v novembru).

Naša siromašna Bela Krajina, ki jo loči od Hrvaške reka Kolpa, je že od starih časov navezana na promet s Hrvaško. Posebno v jeseni dovažajo kmetje iz Podzemeljske fare na trg v nad 30 km oddaljeni Karlovac čebulo, ki jo tod zelo veliko pridelajo. Ta trgovina s čebulo se začne v jeseni in od nje imajo kmetje ob Kolpi skoraj glavni vir dohodkov. Od tega časa pa do spomladi vozijo ti Belokranjci vsak petek polno natovornjene vozove čebule in drugih pridelkov v Karlovac. Kake muke in težave jih spremljajo na teh potih, to Vam more opisati samo ta kmet-trpin, ki v dežju, snegu in mrazu krene na pot že opoldne, da je lahko potem prihodnje jutro — na dan sejma — v Karlovcu. In če potem, ko je ves premražen celi dan čakal na odjemalce, spravi skupaj petdeset do sto dinarjev izkupička, je to velika sreča.

Čeprav je Karlovac oddaljen okrog trideset kilometrov, bi to še ne bilo tako hudo, če bi imeli čez Kolpo, med Metliko in Vinico, kakšen prehod. Toda prehoda čez Kolpo in razen v Metliki in Vinici nikjer, če ne štejemo skromnega in brezpomembnega broda v Žuničih pri Preloki, in razdalja med tema dvema prehodoma (mostoma) znaša preko trideset kilometrov.

Iz Črnomlja vodi cesta skozi vas Griblje, ki ima na hrvaški strani Kolpe zvezo s cesto Podlipnik—Karlovac. Ta cesta ima skozi Griblje najkrajšo zvezo s Karlovcem in spaja vse vasi v okolici Črnomlja in Semiča, pa tja do same Kolpe, ki pa zlasti v jeseni, ko voda naraste, zavre skoraj vsak promet s Hrvaško, posebno z vozovi. In tedaj, če hočejo kmetje iz vasi ob tej cesti z vozom na Hrvaško, morajo iti na Vinico ali v Metliko, kamor je že komu bližje. Tako se pot od Karlovca podaljša najmanj za petnajst kilometrov. Promet s Hrvaško od leta do leta bolj narašča. Vas Griblje, ki šteje nad sto hišnih števil in skozi katero je (kakor že omenjeno) najkrajša cestna zveza med Črnomljem in Karlovcem, nima na svoji strani Kolpe nobenega studenca in je tako navezana na dobavo pitne vode iz studenca na hrvaški strani; poleti, ko je Kolpa nizka, dobavljajo vodo na ta način, da ženske s polnim škafo na glavi vodo prebredejo, a ko voda naraste, je to nemogoče in takrat ljudje pišejo umazano Kolpo, ki gotovo ni v prid ljudskemu zdravju. Potreba mostu na tem kraju je več kakor utemeljena. Že pred dvema letoma se je organiziralo po okoliških vaseh nabiranje lesa in kmetje so se temu z veseljem odzivali in vsak je bil po svojih močeh voljan prispevati, kajti vsi so se zavedali, da bi bil most njim samim v največjo korist. Slišalo se je namreč, da se bo zaenkrat zgradil lesen most. Neki mlinar na hrvaški strani je bil pripravljen tudi znatno denarno prispevati. Gradbeni inženjerji so si že teren ogledali, a pri tem je tudi ostalo. Tako težko pričakovanega mostu ni in bogve kedaj bo. Obljube, in s tem še večjo bol, prinašajo našemu kmetu-trpinu samo ob priliki agitacijskih potovanj, pred vsakimi volitvami, ljudje, ki se mislijo na račun trpečega ljudstva okorisiti.

Od tod tudi tako nezaupanje v belokranjske politične voditelje, in strnjena borba razočaranega in izmozganega belokranjskega kmet-skodelavskega ljudstva pri peto-

majskih volitvah z brati Hrvati. Belokranjski kmet je pošten, tih in skromen, prijazen in ustrežljiv, ali ko mu nad nepravico zavre kri, zna biti tudi borben! Ta most in preskrba Bele Krajine z vodo, to je potreba, mimo katere se ne more in ne sme!

Slovenska krajina.

Za popolno državno gimnazijo v Soboti. Borba za popolno državno gimnazijo v Soboti je zavzela tak obseg kot zadnja leta nobena borba slovenskega naroda za kako svojo kulturno ustanovo, izvzemši morda borbo za univerzitetno knjižnico. Prekmurske množice so se zanjo izrekle z direktnim plebiscitom in vsi kulturni in gospodarski predstavniki slovenskega naroda so jih v tej borbi v imenu slovenske celokupnosti podprli. Ko je bila akcija za gimnazijo v polnem teku, smo zapisali: »Vsi se danes izrekajo zanjo. Gotovo so med njimi tudi mnogi, — ki v srečo drugače mislijo, toda spričo enodušnosti slovenskega ljudstva se s svojimi pravimi mislimi ne upajo na dan. Slovensko ljudstvo jih je prisililo k molku, kakor jih je prisililo k molku v vprašanju univerzitetne knjižnice.« Mislili smo tukaj na tiste politikante in grupice, ki so sodelovale v slovenskim koristim tujih režimih in na one, ki so si skušali iz tega vprašanja delati volilno reklamo. Zasluga za gimnazijo si ni mogel in si ni smel lastiti več nihče, postala je splošna zahteva slovenskega naroda. Marsikaka grenka spoznanja in različne spremembe so nastopale od začetka akcije pa do danes — zahteva po popolni državni gimnaziji je preglasila vse. Preko te zahteve ni mogel več nihče. Padli so prejšnji diktatorični režimi, ki so imeli gluha ušesa za slovenske narodne zahteve. Neizpolnjena zahteva po popolni državni gimnaziji v Soboti, med drugimi neizpolnjenimi slovenskimi gospodarskimi in kulturnimi zahtevami, je pomagala trgati masko z njihovega slovenskim narodnim koristim sovražnega obraza. — Prišla je na vladu JRZ. Voditelj bivše SLS, Slovenec dr. Korošec je postal eden izmed najožjih šefov nove vlade. Z upanjem je odpotovala v Belgrad delegacija z županom Hartnerjem na čelu. Vrnila se je z obljubami od strani slovenskih ministrov. Nato so začele prihajati brzojavke nekaterim privatnikom, ki sodelujejo pri delovanju sedanje JRZ in končno obvestilo, da smo dobili samoupravni peti razred v Soboti. Ustanovil se je posebni kuratorij z županom Hartnerjem na čelu, ki skrbi za vzdrževanje petega razreda in profesorjev. Ima pravico predlagati profesorje na samoupravnem oddelku. Določena sta bila za 5. razred 2 profesorja. Eden od njiju je Slovenec, drugi Srb. Kuratorij ob tej priliki ni imel prilike predlagati profesorjev. Za vzdrževanje skrbe predvsem občina in starši. — Tako je bilo stanje do zadnjega. Vsi smo čakali, da pride potrdilo ustne vesti, da je upanje na spremembo v državni peti razred, oziroma drugo leto v šestega. Nikdo ni ničesar več ukrenil. Tedaj pa so se začeli od gotovega tiska strastni napadi na vse, ki so po svojih skromnih močeh in svojih dolžnostih pomagali, da je slovenski narod na viden način izrazil svojo voljo po popolni državni gimnaziji v Soboti in dal tako za vedno najboljšo garancijo za njeno uresničenje. Določena, ljudstvu do-

bro poznana grupa, skuša zopet zanešiti v gimnazijsko vprašanje svoje dnevne strankarsko-politične prepire. Ravno oni, ki so ves čas najtežje narodne borbe za gimnazijo stali posmehljivo ob strani, si danes skušajo lastiti vse mogoče zasluge. Z denunciacijami se skuša oblatiti vse one, ki so vedno brezkompromisno stali za to slovensko narodno zahtevo. V javnosti širijo najrazličnejše mogoče in nemogoče vesti, ki z nujnostjo uresničitve popolne državne gimnazije ne morejo imeti nobene zveze. Stali so ob strani, danes pa, ko so se za gimnazijo že davno skupno izjavili in borili na strani prekmurskega ljudstva od slovenskih katoliških škofov do prekmurskih evangeličanskih župnikov in vseh slov. gospodarskih in kulturnih predstavnikov najrazličnejših naziranj, danes hočejo tem škofom samim dopovedovati, da se niso borili za življensko zahtevo prekmurskega ljudstva, temveč da so pripravljali veliko nevarnost za to ljudstvo samo. V svoji hinavščini so napadli soboški profesorski zbor zaradi manjkajočih križev v soboški gimnaziji, ki jih niso odstranili oni. Več ko desetletje jih ni bilo — a molčali so. Prepirajo se glede vzgoje na zavodu — ki ga še ni, dasi te vzgoje nihče ne ogroža in imajo pri njej besedo faktorji, o katerih zadržanju danes ravno oni odločajo.

Ali ni prva državna popolna gimnazija? Vzgoja na soboški gimnaziji je bila več ali manj taka kot po drugih zavodih in so delali bivši režimi tam isto kot drugod. Ali naj bi bil pouk še tako nenaroden, prepričani smo, da bodo izobraženci, ki se bodo šolali na soboški gimnaziji, v osrčju težav in borb prekmurskega ljudstva samega, rasli z njim in njegovimi borbami. Verovali smo, da bo soboška gimnazija nova posredovalka slovenske kulture prekmurskemu preprostemu ljudstvu in nava vez s slovensko narodno celoto. Izobrazbe ljudstva se ne bojimo, razne provokacije odklanjamo. — Žal nam je za novo žalostno poglavje iz našega življenja. Prepričani smo, da bo ljudstvo znalo presoditi tudi te čudne nove navade, saj ima že težke čase za seboj. Ne verujemo, da bi kdo enotno in neomajno voljo slovenskega naroda v borbi za njegovo samobitnost važne kulturne ustanove mogel z nečednimi podtikanjem le malo omajati.

Šesta popolna realna gimnazija v Beogradu. Pod tem naslovom prinaša „Glas naroda“ od 31. X. t. l.: Nepopolna moška realna gimnazija v Beogradu je spremenjena v šesto popolno realno gimnazijo. Na novo pa je otvorena v Beogradu nepopolna ženska realna gimnazija.

Čudna seja. Iz Sobote nam pišejo: Politično življenje v Soboti se je znova začelo. Posebno agilnega se je pokazal g. Bajlec, katerega poznamo še iz Jevtičevih časov, da je pobiral podpise za nekega namestnika njegovega kandidata. Sedaj je sklical neko sejo, razposlal vabila. Gostilničar, k kateremu je vabil, se je baje jezil. Pripravil se je na veliko zborovanje, prišlo jih je pa samo nekaj. Ali vendar so volili in se izvolili. — Drugače, kot vidite, nič novega pri nas. Vse kar se godi je že znano od prej.

V tovarni perila g. Cvetiča se ni zgodilo še nič posebnega. Dela se znova preko 8 ur dnevno. Nadure se seveda ne plačajo. Zima se bliža. Dekleta hodijo v temi v po več ki-

lometrov oddaljene vasi. Na delo prihajajo že z ranim jutrom. Samo Jolanke ni več. Pred par tedni ji je med delom postalo slabo. Odvedli so jo domov v Puconce, potem so jo zopet prinesli v Soboto k zdravniku. Kaj je zdravnik rekel, to ni bilo važno. Vsi so vedeli kaj bo. Za dva tedna je več ni bilo med živimi. Dva-ndvajset let je imela. Delavke v tovarni so zopet nabirale denar. Vsaka je dala dva dinarja in kupile so venec. Koliko takih vencev je že bilo? Koliko jih še bo? — Sto deklet dela v enem prostoru. Ventilatorjev še vedno ni.

Ropoča. Dragi urednik! Prosim tudi za našo malo vas malo prostora. Tudi k nam je prišla Ljudska pravica. Vsak, ki jo dobi do rok, jo rad prečita in jo hvali, da je istinsko list, ki opisuje istinske kmečke, obrtniške in delavske težave. Ravno zato, ker je danes kmet že do zadnjega izčrpan, obrtnik ne more nikamor naprej, delavec pa je na cesti, se mi zbiramo okrog našega lista, okrog Ljudske pravice. Podprimo jo z vsemi svojimi močmi! Toliko denarja še mora biti, da vsak kmet, obrtnik in delavec naroči ta list! V naši mali vasi nas je že lepo število naročnikov in zagotavljamo vsem, da se bo to število še v kratkem podvojilo, če ne potrojilo. Sežimo vsi po Ljudski pravici, plačajmo naročnino in darujmo v tiskovni sklad, da jo bomo čimprej dvignili kot tednik! — Kljub vsem obetanjem, da bo boljše, nam gre dan za dnevom slabše. Kako težko nam je gledati, ko gredo otroci na pol oblečeni v šolo in pridejo čisto namrznjeni domov. Mati joče, mi očetje pa premišljamo: Celo leto smo delali od treh zjutraj in do devetih in še dalje v noč. Hrana slaba in nezabeljena. Prašiča, če ga je kateri skrnil, je moral prodati za davke in dolgove. Sedaj ni denarja niti za to, da bi oblekli otroke na zimo. Za slabo obutev moramo dati celo tele. Če vidimo gosposke otroke v kožuhih, bi mislili, da imajo naši še bolj pravico do tople obleke, pravico na račun našega težkega dela, ki z njim vse druge, tudi gosposke očete, podpiramo. Večkrat se čuje od druge strani, da ne varčujemo. Zdaj več res ne varčujemo, zdaj stradamo! V tem stradanju pride in mora priti bolezen na otroke. In mi starši moramo to brez pomoči gledati — ako sami nismo navezani na posteljo. Naj umrješ ali živiš še naprej, pomoči za nas ni nobene. Za zdravnika ni denarja in ravnotako ne za draga zdravila. — Kako težko nam gre, lahko vidi vsakdo. Združimo se zato okoli naše Ljudske pravice, da se med seboj spoznamo in da bomo močnejši! Kmetje in obrtniki gremo združeni z delavci v boj za svoje pravice, ki nam gredo! Dru- gič več.

Mali posestnik in obrtnik.

Iz Velenja. V zadnji številki Ljudske pravice smo čitali, da lansko leto nismo dobili Savinčani premoga v maloprodaji. To se je zgodilo zato, ker so pošiljali rudarje na dopust, ravnateljstvo se je pa izgovarjalo, da se jim maloprodaja ne izplača. Kako se to izplača se je pokazalo letos, ko so rudarski zaupniki zahtevali, da se gre nam bolj na roko in je vodstvo rudnika res dovolilo kop premoga za maloprodajo. V juliju in avgustu se je prodalo 3½—5 vagonov dnevno, dočim se lansko leto, ko se ni prodajalo v maloprodaji ni nič prodalo. Pa še več bi se ga prodalo, kljub temu, da je cena 12 Din za metercent, če bi se prodajalo ves dan. Kupovali pa smo lahko samo do

2. ure popoldne in smo zaradi velikega navala morali čakati po 4 ure, da smo prišli na vrsto. Tako dolgo čakanje je kupce vznevoljilo in se je zgodilo, da drugi niso prišli, poleg tega so pa še drugim odsvetovali. Tako se dogaja, da kmetje hočejo kupovati premog, rudnik pa zapirajo.

Savinčan.

IG.

Agrarna reforma je likvidirana. Pod tem naslovom smo čitali v Ljudski Pravici članek, ki pa ne odgovarja resnici, kar se namreč tiče cene, da smo plačali agrarni interesi drva po 12 Din za kubični meter. V resnici smo plačali 18 Din za m³, ker je med prostornim in kubičnim metrom razlika. Iz dveh m³ se dobi 3 m³, torej bi nas drva stala samo 24 Din za dva m³, v resnici pa stanejo drva za 3 m³ Din 54. Dobili pa smo drv samo 4 m³. Iz tega si naj bajtar in srednji kmet kuri peč za kuho, kruh, za zimsko gorkoto, naj kuha za prašiče itd. Tem potom javno vprašam mero-dajno gospodo, da nam pojasnijo, kako naj sedaj bajtar, kakor tudi srednji kmet kuri s temi štirimi prostornimi metri drv celo leto, to je 12 mesecev. Zraven tega pa smo prejeli teh borih 4 m³ drv na tak način, da je bilo za videti, kot bi prejeli miloščino. Spominjamo se še s kakšnimi slavospevi so bili izdani agrarni zakoni, s kakšnimi slavospevi so se ustanavljale pašniške in gozdne zadrage, vemo pa da teh slavospevov nikoli ne bi bilo, če se ne bi šlo za denar, tako da so reveže za revežev denar prodajali. Izplačalo se je vsekakor, saj je bilo nabranih nad 50.000 Din, kateri denar je bil takorekoč od ust revežev iztrgan.

Danes nam zopet pravijo gospo-dje, da bodo razlašene gozdove prepisali na občine, ne vemo pa na kakšen način. To dobro vemo, da so vsa občinska zemljišča pri nas razlašena. Ne vem, zakaj in v kakšno svrhu je pred petomajskimi volitvami izjavil takratni kmetijski minister na agitacijskih shodih, da je kmet stebel in da je treba združništvo podpreti. Saj mi smo dobro podprti za 50.000 Din, ki so jih plačali največ reveži, a danes nam ne zaupajo par sto hektarjev do tal uničenega gozda. Takšne so naše pravice. Mi smo zaščiteni, od agrarne reforme nam pripada 4 m³ drv po 18 Din za m³, agrarna reforma se rešuje na način kakor kmečki dolgovi. Ko bodo vsi zadolženi kmetje prodani, bo tudi konec zaščite. Ko bodo gozdovi do tal uničeni, bodo že tisto skalovje nekemu prodali, tako da se bodo mogli štirje rodovi matirati, predno bo kaj koristi iz njih. **Agr. interesent.**

Št. Jurij pod Kumom. Že v zadnji številki Ljudske pravice so bili napovedani shodi Slovenske fronte ljudske svobode, na katerih bo ljudstvo iz naših krajev manifestiralo za mir, svobodo in demokracijo.

Prvi tak shod bo v nedeljo 17. novembra ob 13. uri v prostorih gostilne Borišek v Škendrovem. Govorili bodo kmetje, kočarji in delavci.

Iz Jeruzalemskih gor. Zdaj je jesen, trgatve je konec, tretja kop še, potem je konec dela do februarja, do rezi. Kako bomo živeli? Včasih smo še dobivali 10 Din dnevno, letos je večina plačevala po 6 Din. Večina gospodarjev se je medsebojno dogovorila, kako nas bodo plačevali. Mnogi moramo stalno biti v goricah, vse moramo kupiti za tistih borih 6 Din dnevno in zdaj, ko bo delo

končano tudi denarja ne bo. Kdor ima malo dela sposobnih ljudi, ga nikjer ne vzamejo radi v viničarijo, v gosposke sploh ne, posebno ne marajo takih, ki imajo mnogo malih otrok. Bogataši že vedo, kako je storiti, da nimaš mnogo otrok, mi ne vemo vsega tega, kakor tudi marsičesa ne.

Tistim, ki gredo lahko delati kmetom na odslužek je nekoliko bolje. Mnogo ne, zakaj kmetje, posebno mali so siromaki in često ne rabijo nikogar, veliki kmetje pa so prav taki kot gosposki gospodarji. Jesti ne bi radi dali tako, da je odslužek večji. Letos so se organizirali vinski kupci. Naredili so nizke cene. Pri nas raste dobro vino, letos so ga prodajali po 2 Din l, redki po 2.30, 2.60, 2.90 Din kakor je pač bila tarifa kupcev. Bogataši so raje vino spravili v kleti, mnogi so ga celo dokupili, kmetje pa so ga večinoma prodali radi rubežni in drugih plačil. Proti kmetom so večinoma organizirani vinski kupci, proti nam bogati vinogradniki, oboji drže cene.

Viničar.

Cven pri Ljutomeru. Skoraj v vseh časopisih je izšla uredba o kmetijskih dolgovih. Ker je moje gospodarstvo popolnoma uničeno, ga hočem opisati in zato vas prosim, da mi daste malo prostora v „Ljudski Pravici“. L. 1929. sem kupil z izposojenim denarjem 1 oral njive za 9000 dinarjev, katera pa je izgubila na svoji ceni 2/3. Ravnotako kakor njeni pridelki. Lansko leto sem na tej njivi pridelal samo 150 kg pšenice, 29 kg žita in nekaj ječmena in to radi silne suše, ki je vladala pri nas. Davčna oblast mi je poslala 3 čeke. Prvega za 115 Din, drugega za 81 Din in tretjega za 69 Din in to od približno 3 oralov posestva. Ne smete pa misliti da je posojilnica vzela za moje dolžne obresti iz svojih rezerv, ki gredo v visoke vsote. Priznam svoj dolg in ga hočem tudi vrniti, kar mi je pa nemogoče, ker ni moja krivda, da sem izgubil 2/3 premoženja. To je zasluga raznih bogatašev in njihovih učenih in s strokovnim znanjem

ki mogoče nimajo prav nobenega pojma o kmetijstvu in donosu v slučaju vremenskih nezgod. Nikdo pa naj ne misli, da smo letos kaj na boljšem. Davčna oblast mi je dala na znanje, da se davek mora plačati, če nam tudi mrz ali suša vse vzameta. Gosпода pa ne povedo odkod naj vzamemo. Ravno isto je s posojilnico: Plačaj ali pa ti vse prodamo, samo, da mi do svojega čistega dobička pridemo. Za drugo nam ni.

Najbolj čudno se mi zdi, zakaj rabi posojilnica svoje rezerve v gotovini in v nepremičninah, saj mora itak vsak posojilojemalec s poroki vred jamčiti neomejeno za svoj dolg. Kdo ima potem dobiček od vsega tega denarja, ki ga ubogi dolžniki s krvavimi žulji nagi in lačni skupaj znosijo. Pa menda ne gre vse v žepe upravnih gospodov?

Navedel sem vam celo svoje sijajno gospodarstvo. Vi, gospod urednik pa svetujte, kako in na kakšen način naj pridem do denarja, da vrnem svoj dolg posojilnici, oziroma, da plačam obresti, čeravno z njive, ki sem jo kupil za izposojeni denar največkrat niti za davek ne dobim, pa če bi tudi vse prodal, kar na nji zraste.

Kmet iz Cvena.

Iz Slovenskih gor.

Tudi viničarke čitamo „Ljudsko pravico“. Napisala vam bom, kako se nam v Slovenskih goricah godi. Tu smo skoraj sami viničarji, živimo po slamnatih kolibah, napol podrtih,

lepe zidanice pa so prazne za gospodo, po dolinah pa so kmetje, ki se nekaterim ravno tako slabo godi kakor nam. Pri vsaki koči je kup dece, ki nimajo kaj jesti in nimajo nič za obleči. Na spomlad, v juniju in začetku julija smo služili na dan 4, 5 do 6 Din brez hrane. Skoraj ves julij, celi avgust in september pa v goricah ni nobenega dela, pri kmetih pa tudi ne in smo brez zaslužka. Pri nas je strašno žalostno. Pri hiši niti dinarja. Ne moremo si kupiti soli, kruha nimamo, zdaj že dolgo jemo salato in krompir. Otroci so bledi in suhi. Imamo 9 mesecev staro dete in komaj dobim od sosedov, ki imajo sami malo, pol litra mleka, da mi od lakote ne umre. Starejši dve hčeri sta odšle služiti, da dobita jesti, ker drugače se ne moremo preživeti. Ko se bo pa začela šola, pa bosta prišli domov, ker nihče noče šolark za deklet, potem pa ne vem kako bomo živeli. Pozimi smo regulili, vse mesece do julija smo težko delali, pa si nismo mogli niti dinarja prihraniti. Prej so možje hodili te mesece, ko smo brezposelni na Mursko polje in na Hrvaško mlatiti žito, zdaj pa večji kmetje vse z stroji delajo, manjši kmetje pa si sami zmlatijo, mi pa smo ob kruh. V tej koči smo že 10 let. Zdaj se pa moramo izseliti, ker je mož bolan, delo ga je čisto strlo in slaba hrana, pa preveč dece imamo. Delali smo, da nas vrag ni vzel za kruh in vodo, da nam deca ni od gladu poginila, zdaj so nam pa za zahvalo pokazali vrata, če pa imamo dosti dece, pa si nismo sami krivi, viničarske žene nimamo stotakov, da bi si jih dale odpraviti, kakor to gospoda dela. Nas siromake pa drugače učijo. Kot živina smo. Otrok pride po sili na svet, posili gori raste, včasih dobi žganico, da spi in nas ne moti pri delu, ko pa zraste, ga v šoli pretepajo ker je zabit in hudoben, doma mora veliko delati, lačen in raztrgan in betežen je, in nič ne ve, kaj je mladost in ljubezen. Od malih nog mu zabijajo v glavo pokorščino in hlapčevstvo in da mora delati in živeti za gospoda. V šoli pa še gledajo, da ga čimbolj norega ven spustijo. Za znoreti je pri nas. Gospoda so nas napravili tako nore, da niti za sebe ne skrbimo več, samo gospodi pete ližemo, pa gledamo njihove debele vampe. Pa bo nas skoraj pamet srečala. Vsi bomo skupaj potegnili: viničarji, mali kmetje in delavci in se bomo borili za naše pravice. **Viničarka.**

Iz Radovljanskega kota. Delavci, kakor tudi kmetje in vsi ostali delovni sloji, že desetletje brez vseh pravic in svobode, izkoriščani po industrijskem in bančnem kapitalu, želijo samo eno — izboljšanje svojega bednega ekonomskega položaja. To želijo vsi delovni sloji brez razlike, pa najsi bodo to klerikalni ali narodni socijalci ali pa socijaldemokrati ali levčarji, vsi to želijo, ker so vsi enako prizadeti.

Vendar je za doseg našega ekonomskega izboljšanja potrebna enotna akcija vseh delavcev, kmetov, obrtnikov, osiromašenih meščanov in napredne inteligence. To je nujno, ker brez enotnosti ni in ne bo uspeha.

Zato delovno ljudstvo pozdravlja akcijo velikega števila delavcev in kmetov za ustvarjanje enotnosti za borbo za ljudsko svobodo in pravico, za popolno demokracijo in za ekonomsko izboljšanje našega bednega položaja.

Akcija za ustvarjanje enotnosti med delavskimi in kmečkimi sloji gre kot iskra po celem našem srezu. Povsod sreča razumevanje in voljo za nadaljno akcijo, vendar se poznajo sledovi brezpravnega stanja in terorja, ker naletava ta akcija tudi delno nezaupanje, čeravno vsi uvidevajo, da je samo v skupnosti in enotnosti naša rešitev. Vendar, tudi to se bo premagalo, ljudstvu je treba samo razložiti, da ga niso zatirali in goljufali njegovi zastopniki, njegovi ljudje, ampak je politični demagogi in koristolovci, ki nimajo z ljudstvom nobenega stika ter so pri njem iskali vedno le svojo korist in uveljavljanje osebnega častihlepa. Zupanjanje treba dati samo svojim ljudem, de-

lovnemu in naprednemu človeku, ker oni poznajo potrebe bednega ljudstva ter se bodo znali zanj tudi boriti oziroma ga voditi.

Pred kratkim se je vršil v našem srezu o tem predmetu dogovor. Navzoči so bili delavci različnih organizacij in kmetje iz več krajev našega sreza. Razveseljivo je, da je ta akcija naletela na popolno razumevanje in je sklep o nadaljni akciji sprejet soglasno, tako pri kmetih, kakor tudi pri delavcih, le žal, da imajo krščanski socialci preveč pomislekov in preveč neodločnosti in nesamostojnosti, vendar upamo, da bodo tudi oni sodelovali v tej akciji z ostalim delavstvom.

Vsi navzoči delavci so naglašali potrebo povezanosti vseh delavcev v enotno organizacijsko obliko, ki bi se borila za delavske interese, tako na strokovnem, kulturnem in političnem polju in za skupnost vseh delovnih slojev, posebno pa delavcev in kmetov. Kmetje so iznesli svoja gornja, orisali kmečki položaj v vsej svoji bedi in obljube v volilni kampaniji protiljudskih režimov. Toda sedaj spoznavajo, da je od obljub do dejanj pri takih režimih zelo daleč in da gremo vedno le rakovo pot. Zato je nujna potreba, da se res ustvari enotnost med delavci in kmeti za skupno borbo.

Predvsem se je naglašala potreba ustvarjanja enotnosti in skupne borbe za sledeče zahteve.

Borba za svobodno Slovenijo, za popolno demokracijo, proti vsaki fašistični reakciji in za odpravo vseh njenih posledic. Razpis svobodnih volitev na podlagi tajne, enake in proporcionalne volilne pravice.

Popolna svoboda tiska, zborovanja in združevanja.

Skrajšanje delovnega časa in zaposlitev vseh brezposelnih. Popolno socialno zavarovanje za starost, iznemoglost, smrt in brezposelnost. Svobodne volitve v vse delavske socialne ustanove.

Brisanje kmečkih dolgov na račun onih, ki so vzrok sedanje krize. Znižanje davka, odprava kuluka in davka na delavske meze. Za resno delo na ozdravljenju katastrofalnega kmečkega stanja. Za brezplačno podpiranje revnih otrok z obleko, obutvijo in šolskimi potrebščinami. Za reformo šolske vzgoje in za življenju primerno invalidnino vsem invalidom.

Da se vodita notranja kakor tudi zunanja politika po željah in potrebah ljudstva. Za podpiranje politike miru.

Posebno pa je bila poudarjena potreba po akciji za združitev delavskih strokovnih organizacij vseh smeri v enotno delavsko organizacijo.

Da se taka enotnost doseže, je potrebna akcija delavstva da zgradi najprej enotnost

v posameznih obratih, da deluje tako na enotnost po celi tovarni in končno za enotnost med vsemi delovnimi sloji. Jasno pa je, da mora to biti akcija delavstva samega.

Zato na delo za ustvaritev enotne delavske organizacije in ljudske fronte svobode za borbo za iznešene zahteve.

Delavci in kmetje.

TRBOVLJE.

Iz rudarskih revirjev. Razmere v naših obratih in kolonijah niso tako sijajne, kakor jih nekateri slikajo. Naše plače so za delo, ki ga opravlja rudarsko delavstvo, pri tako nevarnem, težkem in zdravju škodljivem delu skrajno bedne. Za tako pretirano delo, kakor se izvaja danes pri rudniku, še do sedaj ni bilo primera. Delavce se priganja in nikdar ni dovolj storitve, čeravno danes en delavec producira toliko, kolikor so prej dva-trije. Vse nesreče izvirajo iz priganjaškega sistema. Rudarji so od prenapornega in pretiranega dela h koncu silta tako izmučeni, da se od utrujenosti opotekajo. Tisti, ki delavca priganjajo so siti, oni še niso do danes občutili krize na svoji koži. Ne priznajo nam, da smo ljudje, ljudje sicer brez prave hrane, ki živimo pasje življenje, moramo lačni na delo in smo zaradi dolgoletnega dela v rudniku izčrpani. Zaradi bede in pomanjkanja v katerem živimo smo si nakopali kal boleznin, tuberkulozo, prehlad, revmatizem in drugo. Če delavec tarna, da ne more dalje tako garati, se mu odgovori: če ne moreš pa pojdi.

Pa tudi živila se nam odmerjajo, češ toliko dobiš in nič več. Uslužbenci pa še iz zivalno postopajo. Neki trg. pomočnik je celo izjavil, da so jajca za delavca luksuz in da jih delavec ni potreben. Tako na eni strani ni potrebnega živeža, na drugi strani pa se zahteva nemogoča storitev. V srednjem veku, ko je bilo suženjstvo se je s sužnji bolj človeško postopalo, kakor se pa danes, v dvajsetem stoletju, v civilizaciji, postopa z ljudmi, ki ustvarjajo vse dobrine tega sveta.

Kako brutalno se postopa danes z delavci je razvidno in sledečega. Kadar si podjetje izmisli pošlje delavce, ki so prišli na silht domov, drugič zopet se mora neprekinjeno delati 10—12, včasih še več ur in ne dovolijo niti toliko časa, da bi se najedli; ne vprašajo pa delavce, ali boste lahko delali brez hrane ali ne. Kar zaukažejo: danes se dela 12 ur in basta. V takšnih razmerah bomo morali živeti vse dotle, dokler ne bomo združeni, enotni in solidarni, dokler ne bomo vsi organizirani v enotni delavski strokovni organizaciji in se vsi kakor en mož borili skupno s kmetom za naše skupne zahteve, za zahteve slovenskega delovnega ljudstva.

Kronika

»Nimajo dobrega spomina« go-spodje okrog »Slovenca« in »Jutra«. Stvar je za javnost malo težko razumeti, je pa v bistvu sledeča: »Jutra«, ki je pozabilo na svojo preteklost in na večerajšnje pozive za »možate« in javne »nastope« pri nekdanjih volivah ter se navdušuje danes za tajne volitve, je povprašalo »Slovenca« po punktacijah. »Slovenec« pa, kakor izgleda, tudi ne brska mnogo po preteklosti. Ne morebiti zaradi tega, ker bi pisal o tajnih volitvah, temveč zaradi nekkih, v »Jutru« omenjenih punktacij. »Slovenec« očita »Jutru«, da nima dobrega spomina, ker bi že vedelo, kako je bilo. »Jutra« pa pravi (6. XI. t. l.), tudi pod naslovom »Nimajo dobrega spomina« med drugim: »Danes ga (Slovenca. Op. kron.) cenzura ne ovira več, da ne bi povedal svojega mnenja... Naša javnost pa se ne bo dala speljati na stransko pot. »Slovenec« jo bo zadovoljil le, če moško in odkrito pove, kaj in kako je bilo z onimi punktacijami. Sicer se prav nič ne motimo, če trdimo, da je »Slovenec« mislil na sebe, ko je napisal gornji naslov za svoj odgovor, ki ni odgovor. Za punktacije in druge dogodke onih dni pri »Slovencu« res nimajo dobrega spomina.« — Kako je s spominom pri »Jutru« in »Slovencu«, naj presodijo naši bralci, slovenski kmetje in delavci.

Čeki zavrtnjeni. Pod tem naslovom prinašajo Kleklove »Novine« od 10. novembra t. l. zanimivo zgod-

bo, ki se glasi: »V Bogojini je nekdo pobiral položnice, ki so jih prejeli davkoplačevalci in jih poslal v Beograd ministru Korošcu, češ da so položnice terjale prevelike vsote. No, minister Korošec, četudi je minister, ne more delati proti finančnemu zakonu, zato je poslal položnice nazaj s pripombo: »Kar je kdo dolžan, mora plačati.«

Nekaj o plemstvu.

(Po »Slovencu« 26. okt. 1935.)

»Kot ostanek iz zgodovine se nam je ohranilo — na videz že odpravljeno — krvno plemstvo, ki je tistim, ki so ga bili deležni, dajalo velike prednosti pred drugimi zemljani. Plemič je bil človek in pol, neplemič pa se je moral boriti cele zgodovinske dobe, da so začeli z njim postopati kot s človekom. Počasi je prodiralo in zmagovalo mnenje, da smo si ljudje vsi enaki in da rojstvo še ne daje nobene prednosti. Toda ljudje, ki so uživali prednost modre krvi, ki se je menda pretakala po njih plemenitih žilah (to so plemiči), so se otresali prodirajoče misli o enakosti vseh zemljanov in to z umom in mečem. Kot budni stražarji svojih zavida-nja vrednih predpravie so z vso bistroumnostjo — kolikor se je bili propadajoči rodovi zmožni — dokazovali, da se bo vse podrlo, da je celotna človeška družba v nevarnosti, ako postanejo v očeh države vsi državljani enakovredni, da je celo vsa evropska kultura v nevarnosti.

Ves ta strah pa seveda ni mogel ustaviti časa, ki je šel svojo pot naprej in v velikih prevratih je krvno plemstvo padlo, sicer pa je ostalo vse pri starem: človeška družba ni propadla, države se niso razšle vsaksebi, evropska kultura je pa še bolj svobodno zadihala.«

Krvno plemstvo je v večini držav na videz odpravljeno. Toda na njegovo mesto je prišlo druge vrste plemstvo — **gospodarsko-politično plemstvo**, ki si ne lasti nič manjših predpravie kakor nekoč krvno plemstvo, grofje, knezi, baroni itd. To gospodarsko-politično plemstvo pa se kaže v **posedovanju večjega kosa gospodarskih dobrin in v pripadnosti** vsemogočni vsedrjavni stranki, ki ne nudi nič manjših gospodarsko-političnih predpravie kakor nekoč plemstvo. N. pr. Dva sta opravila pred isto komisijo izpite z enakim uspehom. Toda enega služba že morda čaka, drugi pa zaman leta in leta trka na vrata in išče službo, pa je ne dobi. Prvi je plemič — pripadnik vsemogočne stranke, ima njeno legitimacijo, — drugi je preprosto zemljan, s svojo glavo in s svojimi mislimi. Ali: »Dva časopisa izhajata, eden za plemstvo, drugi za kmetstvo svojat. Prvi ima prosto pot iz bele Ljubljane po vsej deželi in je znamenje napredka, modernizma in vse gosposčine in celo patriotizma. Drugega ustavljajo na vsakem koraku, poseben odbor. O, politično plemstvo je srborito in zna nagajati kakor pomehkužen otrok, ki je spoznal, da ga nihče udariti ne sme.« (»Slovenec« 26. oktobra 1935.) Tudi gospodarsko-politično plemstvo se obnaša v boju za svoj obstanek prav tako kakor nekoč krvno plemstvo. Toda kakor se je godilo kronanemu plemstvu, tako se tudi gospodarsko-politično plemstvo ne bo moglo dalje časa ustavljati toku časa in pritisku

»Slovenec« in vojna. Slovenec z dne 8. nov. piše: »Tudi je nemogoče,

da bi Cerkev vojno kot tako na splošno proklela. Zato Cerkev nima od Kristusa nobenega pooblastila. Vsled tega Cerkev računa z vojno možnostjo v svetu, kakor z drugimi šibami in jo stavlja v isto vrsto s kugami, povodnimi, potresom itd. Za Cerkev je vojna nesreča, velika nesreča, ki prihaja nad človeštvo in za to pojmovanje more dobiti dovolj razlogov tudi iz svetega pisma. Tudi v svetem pismu ni vojna na nobenem mestu principiello obsojena in prepovedana. Tudi biblija gleda na vojne kakor na nek zločest pojav, ki pa spada k sedanjemu svetovnemu redu, ali boljše, k neredu, ki ga je povzročil izvirni greh. Čisto gotovo je, da Cerkev ne more prepovedati obrambe narodnega življenja proti krivičnim napadom sosedov in obrambe državnih meja pred pohlep-nim sovražnikom.«

»Vsak lahko pove svoje težave.« »Glas naroda« je prinesel poročilo o shodu, iz šenčurskega procesa znane bivega poslanca SLS, gosp. Brodarja, ki pravi: »V nedeljo 27. okt. t. l. je bil shod JRZ na Jamniku v občini Besnica nad Kranjem. Po shodu je bil ustanovni občni zbor stranke za občino Besnica. Na shodu je govoril bivši narodni poslanec Brodar.« Kakor pravi poročilo naprej, je z ostrimi besedami obsojal prejšnje režime in dejal, da so se prej on in njegovi borili za pravice slovenskega naroda. »Sedaj, odkar je nov režim, imamo zopet svoj jezik, svojo zastavo, lažje dihamo...« Ko je bivši poslanec končal svoj govor in je bila dana prilika, da lahko vsak pripomni svoje pomisleke ali »pove svoje težave«, je hotel nekdo izmed prisotnih prečitati članek iz lista »Ljudska pravica«. To mu je bilo zabranjeno ter izgovorjeno tudi to, da »nasprotnikom ne bomo dali proste besede«.

Doma in po svetu

Živila se draže!

(Slov. narod, 23. okt.)

Izredno so se podražili mlevski izdelki, kar je pripisati vojni v Abesiniji, odnosno špekulantom. Moka št. 0 je stala pred mesecem 260—280 Din, danes 310—330 za 100 kg. Cene so poskočile za 19 %.

	preje	15. okt.
moka II. vrste	200—220	270—290
kaša	280	300
pšenica	160—175	190—215
rž	155—165	170
ječmen	160—170	175
oves	140	160
koruza	125	140
fizol prepeličar	325	400—550
leča	1000	1100

Lahko sprevidimo, da so se podražila tista živila, katerim se cena določa na borzah. Zato so tudi živila, ki jih prevažajo kmetje na trg, na prodaj po neizpremenjenih cenah.

Na Kitajskem je eksplodiralo skladišče smodnika in usmrtilo 2000 ljudi.

29. oktobra je prišlo do upora nekega severno-kitajskega mesta proti japonskim imperialistom.

V Bremenu je sodišče obsodilo 8 prebivalcev mesta Ludvigshafen na 4 leta, ker so skupno poslušali moskovsko radio postajo.

Reuter javlja, da v Posarju primanjkuje mesa, masti in masla. Hitlerjanski vodja Bückler je po-

zval vse državne in občinske uradnike, naj se vsako sredo poste. Vsi člani stranke pa se morajo po 3 krat na teden obvezno vzdržati hrane, ki primanjkuje.

Večina oseb, ki imajo v Moskvi avtomobile, jih je dobila v dar za osebne zasluge. Avtomobile ima 142 najboljših delavcev tovarne Stalin v Moskvi, številni drugi delavci, najboljši sovjetski letalci, med njimi Vodopjanov, Smit, predsednik državne akademije znanosti itd.

25. avgusta je prihajala v Moskvu grupa kolektivnih kmetov iz turkmenske sovjetske republike. Kmetje so prejahali 4000 km in ohranili konje zdrave. Sprejeti so bili od članov vlade in vzbujali splošno pozornost s svojimi pisanimi narodnimi nošami in ogromnimi kučmami.

1. septembra se je pričela v Rusiji šola. Samo lani je bilo zgrajenih 374 srednjih šol, v mestih in 1000 ljudskih šol na vaseh. Šole so dobile letos zastonj nad 100 milijonov novih knjig. Letos je predvideno za vzdrževanje šol 3 milijarde rubljev. Nad 3 milijone novih učencev je vstopilo v šole.

Izdaja konzorcij. Predstavnik in urednik I. Kreft, Ljubljana.

Tisk J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija, d. d. v Ljubljani. Odgovoren L. Mikuš.